

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
ADLİ TIP ENSTİTÜSÜ

Danışman:

Yard. Doç. Neylan ZİYALAR

**12-15 YAŞ ARASI ERGENLERİN SUÇ DAVRANIŞINA YÖNELİK
FARKINDALIK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ**

SOSYAL BİLİMLER ANA BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Psikolojik Danışman Uğur OZULU

İstanbul, 2011

TEŞEKKÜR

Bu alıŐma Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıŐtır.

Tez çalıŐmam süresince bilgi birikimi ve deneyimleri ile bana yol gösteren, tezin her aŐamasında her türlü desteği vermekten çekinmeyen hocam Yard. Doç. Dr. Neylan ZİYALAR'a,

Maddi manevi tüm imkanları ile her anımda yanımda hissettiğim babam Kemal OZULU, annem Nimet OZULU ve ablam Nilgün OZULU'ya,

Bu alıŐma sürecinde kişisel birikimini, eleŐtirel bakış açısını, desteğini hep yanımda hissettiğim, meslektaŐım ve en önemlisi dostum Uzman Psikolojik Danışman Meltem CANVER'e teŐekkürlerimi sunarım.

Uğur OZULU

İÇİNDEKİLER

Sayfa No:

GİRİŞ VE AMAÇ	1
GENEL BİLGİLER	
Genel Olarak Suç Olgusu.....	3
Suçun Tanımı ve Kapsamı.....	3
2.2. Çocuk Suçluluğu.....	7
2.3. Ceza Sorumluluğu.....	11
2.3.1. Ceza Sorumluluğu.....	11
2.3.2. Uluslararası Mevzuatta Ceza Sorumluluğu.....	11
2.3.3. Türk Hukukunda Ceza Sorumluluğu.....	13
2.3.4. Yaş Grupları ve Ceza Sorumluluğu.....	14
2.4. Ergenlik Dönemi.....	16
2.4.1. Ergenlik Tanım.....	16
2.4.2. Ergenlikte Fiziksel-Cinsel Gelişim.....	18
2.4.3. Ergenlikte Bilişsel Gelişim.....	21
2.4.4. Ergenlikte Sosyal Gelişim ve Kimlik Oluşumu.....	24
2.4.5. Ergenlikte Duygusal-Ruhsal Gelişim.....	27
2.5. Ergenlerin Ceza Sorumluluğunun Değerlendirilmesi.....	30
2.5.1. Beyin Gelişimi ve Ceza Sorumluluğu İlişkisi.....	30
2.5.2. Psikososyal Gelişim ve Ceza Sorumluluğu İlişkisi.....	32
3 GEREÇ VE YÖNTEM	35
4 BULGULAR	37
5 TARTIŞMA VE SONUÇ	62
6 ÖZETLER	68
7 KAYNAKLAR	70
• EKLER	
• ÖZGEÇMİŞ	

1. GİRİŞ VE AMAÇ

Çocukluk ve erişkinlik arasında bir geçiş dönemi olarak tanımlanan ergenlik, “adolescence” kelimesinin karşılığı olarak kullanılmaktadır. Ergenlik, büyüme ve olgunluğa erişme anlamına gelmektedir ve halk arasında buluğ (puberty) karşılığında da kullanılır (Aydın, 2005). Ergenlik çağı (ortalama 12-15 yaşlar) belirgin ve hızlı fizyolojik, psikolojik ve sosyal gelişimlerin görüldüğü, çeşitli gelişimsel görevleri içeren ve çocukluktan yetişkinliğe geçişi ifade eden bir yaşam dönemidir (Spence, 1980).

Okulda şiddet ilk duyulduğunda rahatsızlık yaratan bir kavram çünkü, tanımları gereği birbirini dışlayan iki sözcükten oluşuyor. Okul yalnızca bilgi edinilen bir yer değil aynı zamanda da toplumsallaşmanın başladığı yerdir. İlkokula başlayan çocuk okuma yazmadan önce sınıfta oturmayı ve kurallara uymayı, yani motor davranışını ve dürtüselliğini denetlemeyi öğrenir. Böylelikle insanoğlunun doğasında varolan saldırganlığın ve şiddete eğilimin aile içinde başlatılan/ya da başlatılmayan denetimi okulda kurumsal düzeyde sürdürülür. Şiddetin tanımının değişmesi ve yeni şiddet türlerinin ortaya çıkışı okulda şiddet olgusunu artık göz ardı edilemeyecek bir noktaya taşımıştır. Okuldaki tek şiddet türünün eğitimcilerin öğrencilere uyguladığı şiddet olmadığına, öğrencilerin de gerek birbirlerine gerekse eğitimcilere şiddet uygulamasına giderek daha çok tanık olunmaktadır (Kayaalp, 2009).

Suç, “topluma zarar verdiği ya da tehlikeli olduğu kanun koyucu tarafından kabul edilen ve belirtilen eylem” şeklinde tanımlanmaktadır. Ceza hukukunun verdiği tanıma göre ise suç, yasanın cezalandırdığı harekettir (Dönmezer, 1984). Ülkemizin hukuk sisteminde “çocuk suçluluğu”, 18 yaşından küçük kişilerin bir hukuki normu ihlal etmesi olarak tanımlanmaktadır.

Çocuklar tarafından işlenen suçlar gerek tür gerekse neden açısından yetişkin suçlarından farklıdır. Bu farklılıklar içerisinde önemli olabilecek özelliklerden birisi, bu dönemin hızlı bedensel ve psikolojik gelişmelerin görüldüğü, aynı

zamanda dürtü kontrolünün yetersiz olduğu, problemlili evre olarak da adlandırılan ergenlik dönemine rastlamasıdır. Gerçekten de çocuklar ergenlik döneminde bedensel ve ruhsal açıdan hızlı bir gelişim yaşarlar. Bu hızlı gelişimin meydana getirdiği dengesizliğin bilgi ve deneyim eksikliği ile dürtü kontrol eksikliğinin bir arada bulunması da gencin sosyal normlara uyum göstermesini büyük ölçüde zorlaştırabilir (Yavuzer, 1992).

Çocuk Suçluluğunun yaygınlığına bakıldığında; ülkemizde suçların yaklaşık olarak yarısını 25 yaşın altındaki yaş diliminde bulunan çocuklar ve gençler işlemektedir. İleri yaşlarda suç işleyenlerin büyük bölümünün çocukluk ve ergenlik çağında suç işledikleri saptanmıştır. (Yavuzer, 1992)

Uzm. Dr. Ceyda Yılmazçetin Eke ve Doç. Dr. Kültegin Ögel'in, İstanbul da okullarda gözlenen suç ve şiddetin yaygınlığı konusunda 2004 yılında yapmış oldukları anket çalışmasının verilerine göre; ilk suç işleme yaşı ağırlıklı olarak 13-15 yaş (% 42,6) arasındadır. Araştırma bulguları suç ve şiddetin okullarda oldukça yaygın olduğunu göstermektedir. (Eke, Ögel, 2004)

Bu çalışmanın amacı, 12-15 yaş arasında örgün eğitim içinde yer alan ergenlerin okula, öğretmene ve akranlarına karşı suç unsuru taşıyabilecek eylemlerine yönelik farkındalıklarının araştırılmasıdır.

Çalışmanın sınırlılıkları 12-15 yaş arası örgün eğitim içinde yer alan ergenler olarak belirlendiğinden suça yönelik farkındalıkları okul yaşamı ve bu yaşantının olanak sağladığı sosyal ilişki alanlarında (akran ve öğretmen) görülebilecek suç unsurları ile sınırlandırılmıştır. Bu doğrultuda hazırlanan anket bu üç etkileşim alanına yönelik oluşturulmuştur.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Genel Olarak Suç Olgusu

2.1.1. Suçun Tanımı ve Kapsamı

Suç, “topluma zarar verdiği ya da tehlikeli olduğu kanun koyucu tarafından kabul edilen ve belirtilen eylem” şeklinde tanımlanmaktadır. Ceza hukukunun verdiği tanıma göre ise suç, yasanın cezalandırdığı harekettir (Dönmezer, 1994, s.: 45). TDK Sözlüğü’ne göre suç, “törelere, ahlak kurallarına aykırı davranış” olarak tanımlanmaktadır.

Suç, ceza yasalarında yazılı olan, tarif edilen ve bu tarife uygun bir biçimde işlenmiş toplum düzenini bozucu hukuka aykırı eylem olarak tanımlanabilir. Ancak her hukuka aykırılık suç olarak ele alınamaz. Suç yasaların suç olarak saydığı, cezai yaptırımlarla bağladığı hukuka aykırı davranışlardır. Suç ve cezalar yasalar tarafından konulur ve kaldırılır. Bu yüzden bir eylem yasalar tarafından suç olarak tanımlanmamışsa hukuka aykırı bir hareket olsa dahi suç olarak kabul edilemez. Bu duruma “kanunsuz suç ve ceza olmaz” prensibi denmektedir. Suçlar cürüm ve kabahatler olarak ikiye ayrılır. Cürümler kabahatlere göre daha ağır yaptırımlara bağlanmıştır. Kabahatler ise hafif cezalara bağlanmış toplum düzenini ihlal eden eylemlerdir (Anayurt, 2001, s. 133-134).

Suç, tarihin ilk çağlarından itibaren yüzyıllar boyunca toplumların korku ile karışık ilgilerini yönelttikleri, nedenleri üzerinde durdukları ve karşı önlemler aldıkları toplumsal bir sorun olmuştur (Hancı, 1999, s.: 24-28).

Suç evrensel bir olgudur. Suç tarihin en eski devirlerinden itibaren var olmuştur ve ileride de var olmaya devam edecektir. İnsanların içinde ihtiraslarla birlikte toplum halinde yaşamının ortaya çıkardığı çeşitli sosyal çelişkiler, uyumsuzluklar bulundukça suç da var olmaya devam edecektir (Dönmezer, 1994, s.: 49). Lombroso’ya göre, “suç”, doğum, ölüm gibi doğal bir olaydır. Hatta bitkiler ve

hayvanlar aleminde bile vardır. Bir davranış ya da eylem, belirli bir ülkenin ve dönemin adet, töre, gelenek ve düşünceleriyle çelişki halinde bulunduğu takdirde, suç niteliğini taşır (Yavuzer, 1992, s.: 27).

Suç, sadece şu ya da bu toplumların çoğunda değil, fakat bütün toplum tiplerinin hepsinde görülen bir şeydir. Hiçbir toplum yoktur ki orada bir suçluluk olmasın. Suç normaldir öncelikle, çünkü suçtan arınmış bir toplumun varolması kesinlikle imkansızdır. Suç, başka bir yerde de göstermiş olduğumuz gibi, kendine özgü bir enerji ve netlik taşıyan, kolektif bazı duyguları zedeleyen bir fiilden ibarettir (Durkheim, 1994). Durkheim için suç iğrenç bir şey olduğu halde olağandır ve hiçbir zaman ortadan kalkmayacak sadece biçim değiştirecek sosyolojik bir fenomendir.

Bu sosyolojik çıkarımları da içinde barındıran kısaca suç bilimi olarak tarif edebileceğimiz kriminoloji, suça etki eden biyolojik, psikolojik, sosyolojik, ekolojik ve diğer faktörleri ve sebepleri araştırarak suçun oluşumuna ilişkin tahminlerde bulunan ve önlenmesine ilişkin çözüm önerileri sunan bir bilim dalıdır (Dolu, 2010). Hukukçu olarak suç ve suç faili terimlerinin açık, seçik ve kesin anlamı vardır. Ancak kriminolojide aynı terimler bakımından bu derece kesinlik söz konusu değildir. Kriminolojinin esas konusu, suç oluşturan yani normlardan sapıcı insan eylemlerini izah etmektir (Dönmezer, 2002).

Haskell-Yablonsky Kriminolojinin tanımını suç ve suçlu ile ilgili olarak yapmaktadırlar. Bu yazarlara göre, her toplumda, yönetenler toplumda yaşayanların davranışlarını düzenleyen kurallar koyarlar. Demokratik toplumlarda, toplumu oluşturan kişiler bu kuralların yapılmasında ve uygulanmasında söz sahibidirler. Oligarşilerde ve diktatörlüklerde bir ya da daha fazla sayıda lider karar vermek yetkisine sahiptir. Bu kurallar resmi nitelikteki ve siyasal yetkiyi elinde tutanlar tarafından yürürlüğe konulmuşsa ve bunların ihlali devlet adına cezalandırılıyorsa, bu ihlallere suç denir (Sokullu, 2007).

Kriminoloji İlkeleri adlı yapıtında Sutherland, kriminolojiyi, “suçu sosyal bir fenomen olarak ele alan bilginin bütünü” diye tanımlar ve şöyle devam eder: “İstenmeyen birtakım hareketler, sosyal toplumlarda suç olarak belirlenir. Buna

karşın, bazı kimseler bu tür suçları yapmakta ve mevcut davranışlarını sürdürmekte ısrar ederler. Bu durumda toplum buna, cezalandırma, iyi etme ya da engelleme gibi yollarla tepkide bulunur. İşte bu karşılıklı ilişkiler kriminolojinin ana maddesini oluşturur.” (Yavuzer, 1992).

Kriminoloji, sadece suçla değil, aynı zamanda sapma davranışlarıyla da ilgilenen bir disiplindir. Bu anlamda Kriminoloji'nin yalnızca suçun kanuni tanımlarıyla ilgilenmediğini, aynı zamanda toplumsal normlardan sapan her türlü davranışı da araştırma alanına dahil ettiğini görüyoruz. Suçu, kanunlarda açıkça yasaklanan ve karşılığında bir ceza ön görülen her türlü eylem olarak tanımlarken; sapmayı ise toplumsal normlar çerçevesinde öngörülen kabul edebilirlik sınırları dışına taşan her türlü davranış olarak tanımlayabiliriz. Suçların karşılığında mutlaka cezai bir müeyyide varken sapma davranışının karşılığında da toplumsal ayıplama ve tepkinin olduğunu söyleyebiliriz. Bu anlamda, her iki davranış türünün de karşılığında bir çeşit tepki ve ceza vardır (Dolu, 2010). Bununla beraber suç teşkil eden eylem ile genel olarak sapıcı eylem arasında bir ayırım yapmak gerekir. Zira sapma kişilik yapısına bağlı olduğu halde, objektif olarak ceza normuna göre suç teşkil eden davranış ve tutumun tarihi güçlerin, kuvvetlerin eseridir ve kendisini kanunlarda gösterir (Dönmezer, 2002).

Sapma davranışı; zaman, toplum, sosyal gruplar ve bireyler tarafından görecelidir. Hangi davranışın sapma olduğuna karar vermek birçok değişkenin göz önünde tutulmasıyla mümkündür. Her sapma suç olmayabilir. Ancak her suç olarak kabul gören davranış aynı zamanda sapma davranışdır (Bal, 2003, s. 179).

Evrensel olarak kabul edilen bir suç örneğini bulmak suçun topluma ve zamana göre değişebilirliği özelliğinden dolayı zordur. İhanet ve sadakatsizlik özellikle savaş ve çatışma dönemlerinde önem kazanan suçların başında gelmektedir. İnsanlık tarihinin ilk dönemlerinden bu yana toplumun duyarlı olduğu diğer suç türleri arasında kutsal kavram ve nesnelere karşı saygısızlık ve doğaüstü tabular yer almaktadır. Cinayet bütün uygar toplumlar tarafından suç olarak görülmektedir. Ancak ilkel topluluklarda bir insanın öldürülmesi akraba gruplarının içinde görüşülmesi gereken özel bir sorun olarak ele alınabilir (Bozkurt, 2002, s. 185).

Suç dinamik bir olgudur. Toplumsal değişimler içerisinde değişim göstermektedir. Örneğin bilgisayar sisteminin yaygınlaşması ile birlikte bilgisayar ile birlikte suç işlemeyi gündeme getirmiştir ve böylece bilgisayar suçları adı altında yeni bir suç türü ile karşılaşmıştır. İlk önce ABD’ de görülen bu suç türü 1970’lerden itibaren tüm dünyada yaygınlaşmıştır (Bal, 2003, s. 215). Ceza sistemini tanımaya yönelik incelemeler suç ve toplumsal ilişkisini farklı bir açıdan görebilme imkanını verdiğiinden anlamlıdır. Hukuk, temelini içinde kodlandığı toplumsal gruptan alır. Hukukun kuralları, söz konusu grubun toplumsal ilişkilerinin kuruluş biçimine yaklaşımını işaret eder (İrtiş, 2008). O halde görülüyor ki, suçun nisbiliği, cezalandırılan fiilin ayniyetine değil; fakat ceza tepkisini tahrik eden duyguların özdeşliğine dayanır (Dönmezer, 2002).

Buna göre suç; hukuk kurallarının yasakladığı ve yapılmasına veya yapılmamasına cezai yaptırım bağladığı eylem olarak tanımlanabilmektedir (Yılmaz, 1992, s.: 824).

2.2. Çocuk Suçluluğu

Batı literatüründe “Juvenile Delinquency” terimiyle açıklanan, tam karşılığı “reşit olmayanın suçluluğu” olarak çevrilebilecek terim ülkemizde “Çocuk Suçluluğu” olarak kullanılmakta, bu tanımın içerisinde hem çocukluk hem de ergenlik döneminin büyük bir bölümü kapsamaktadır (Polat, 2002).

20. yüzyılın ortalarına gelinceye kadar çocuk ve çocuk ruhu üzerindeki incelemeler gerekli gelişmeyi gösterememişlerdir. Sözlük anlamında “insan yavrusu” olarak tanımlanan çocuk büyük insanın “küçüğü” değil, başka bir varlık, ayrı bir dünyadır (Sevük, 1998).

Çocuk ve suç, birbirlerine aykırı ve birbirleriyle örtüşmeyen iki ayrı olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuk ya da çocukluk masumiyeti ifade etmekte; suç ise ona yakışmayacak nitelikte kötü olanı çağrıştırmaktadır. Ceza hukuku açısından oldukça karmaşık ve kriminolojik araştırmalar açısından oldukça ilgi çekici olan çocuk suçluluğu, içinde farklı anlam ve terimleri barındırmaktadır (Ünal, 2010).

Bakım ve korunmaya muhtaç, fiziksel ve zihinsel gelişimlerinin tamamlayamamış, toplumun onları eğitmekle yükümlü olduğu çocukların suç işlediklerinden değil ancak toplumun onları suça ittiğinden söz edilebilir (Saldırım, 1999). Bu açıdan suça yönelen çocuk, ailedeki ve toplumdaki düzensizliklerin bedelini ödeyen, sonra da topluma ödeten çocuktur (Yörükoğlu, 1997).

Çocuk suçluluğu, geçmişte olduğu gibi günümüzde de güncelliğini ve önemini korumaktadır. Bu konuda pek çok araştırma yapılmış, kitap, makale ve rapor yayınlanmıştır (Akyüz, 2000).

Çocuk suçluluğu genellikle, “çocuğun ceza kanunlarınca suç sayılan bir fiili işlemesi sonucunda, yargı organlarının önüne getirilmesidir” şeklinde tanımlanır (Akyüz, 2000). Çocuk suçluluğu genellikle çocuğun sosyal uyumsuzluğunun bir ifadesidir (Sevük, 1998). Burt, çocuk suçluluğunu, “bir çocuktaki anti-sosyal eğilimlerin yasa müdahalesi gerektirecek bir duruma dönüşmesi” biçiminde tanımlar (Yavuzer, 1992, s.: 32). Pekin Kurallarının 2. maddesi suçu, mevcut

hukuk sistemi içinde ceza verilmesini gerektirebilecek bir eylem veya ihmal olarak tanımlarken, “suçlu çocuk”u da; suç işlediği iddia edilen veya suç işlediği ortaya çıkan bir çocuk veya genç bir insan olarak ifade eder (Sevük, 1998).

Hukuki açıdan “çocuk” sözcüğüyle henüz reşit olmamış ergenler, 11-18 yaş grubu kastedilmektedir. Çocuk suçluluğunu, yetişkinlik döneminde işlenen suçtan ayırt eden en önemli özellik, bu dönemin gelişiminde “problemliliğe” ya da “geçiş evresi” olarak adlandırılan ergenlik dönemine rastlamasıdır. İşte böylesine kritik bir dönemdeki gencin işlediği suçu bu dönemin özelliklerinden soyutlayarak, ona alelade bir suçlu gözüyle bakmak olanaksızdır. Gençler tarafından işlenen suçlar, gerek tür, gerekse neden açısından yetişkin suçlarından farklıdır. Bu nedenle, gençlik dönemindeki suçluluk kavramını klasik Ceza Hukuku’nun “yasanın gösterdiği suç, bu suçu işleyen kişi de suçludur” biçimindeki tanımlarla belirlemek oldukça güç ve hatalıdır (Yavuzer, 1992).

Çocukların hukuku ihlali, aslında öncelikle normal (yani temel olarak gelişim şartları çerçevesinde) bir görünüş ortaya koyar: “Çocuklar oyun ve hayal dünyasını ciddiyet ve gerçeklik içinde bazen birbirinden ayıramaz, çocukça veya gençlik duygusuyla beliren motivasyonlarla suç oluşturan hareketler, sık sık oyun, muziplik, neşe, taşkınlık, maceraperestlik veya serüven heyecanı, yasakların çekiciliği, spor, hırçınlığı giderme, eğlence, içinde aranabilir. Kasten ya da kasıtsız olarak çocuklar sıklıkla suçla elde edilen saygınlık, tanınma, belli bir gruba ait olma amacını elde etmek için; güçlerini ölçmek için; kendilerini kabul ettirmek istediklerinden, güçlü görünmek amacıyla, kahraman veya ünlü olabilmek adına bunları yaparlar” (Schwind, 2005).

Çocuklar her halükarda (gelişim şartları gereği) neyin cezalandırılabilir ve neyin cezalandırılmaz olduğunu henüz birbirinden ayıramaz. Öyle ki, başka bir araştırma da bu konuda açıkça şöyle der: “Çocuk suçları, geniş bir alanda baktığınızda normal çocukça davranışlardır ve çocukların kendi görevlerinin bilincine varma süreci topluma aittir” (Schwind, 2005).

Kanunların çocuk suçluluğu olarak kabul ettiği eylemler, ülkeden ülkeye değişmektedir. Örneğin, ülkemizde ve bazı Avrupa ülkelerinde Ceza Kanununun

herhangi bir maddesinin, yaşı küçük bir kişi tarafından ihlal edilmesi çocuk suçluluğu olarak kabul edilirken, bazı Avrupa ülkeleri ile ABD’de bir çocuğu çocuk mahkemesine getiren olaylar çeşitli davranışlardır (Sevük, 1998). Bunların içerisine yetişkinler için suç sayılan davranışların yanı sıra çocuk ya da genç, yetişkin olmadığı için suç sayılan davranışlar da girmektedir. Örneğin, alkol kullanmak yetişkinler için suç değildir fakat yasal olarak yetişkin olmayanlar için suçtur. Aynı şekilde evden kaçmak, yaşı on sekizin altında olanlar için suç unsuru oluşturmaktadır (Ünal, 2008).

Çocukluk kavramı ve çocukların suç işlemesine bağlı olarak çocuk suçluluğu veya çocuk adalet sistemi kavramları tarihsel süreç içerisinde gelişim göstermiştir (Uluğtekin, 2010). Antik Yunan döneminde babanın çocuk üzerinde mutlak hakimiyeti kabul edilmiş olup, çocuk suçluluğuna ayrı bir kavram olarak yer verilmemiştir. Germenlerde babanın çocuk üzerindeki hakimiyeti mutlak ve sınırsız olup çocuğu satma, sokağa bırakma, hapsetme ve hatta öldürme yetkilerini de kapsadığı kabul edilmekteydi (Uluğtekin, 2010).

Çocukluk ve çocuk suçluluğu kavramı ilk olarak Roma İmparatorluğu döneminde “12 Levha Kanunları” olarak isimlendirilen düzenlemelerde yer bulmuştur. Çocuk suçluluğu en eski zamanlardan beri var olmakla birlikte, modern çehresini 19. asırdaki sanayi devrimi ile almıştır. Suçlu çocukların korunması ve çocuk mahkemeleri fikrinin ortaya çıkmasında ise aydınlanma çağı düşünürleri, sosyal hukuk akımı ve ceza hukuku alanındaki ekollerin rolleri büyük olmuştur (Uluğtekin, 2010).

Türkiye’de “çocuk mahkemesi” düşüncesi ilk kez 1916 yılında Necmettin Sadak tarafından “Muallim” dergisinde dile getirilmiştir. 1960’lı yıllar, “sosyal bir hukuk devleti” olma yolunda bir çaba içine giren Türkiye’nin, 1920’li yıllardan sonra, “çocuk” konusundaki ikinci atılım dönemini kapsamaktadır. Bu dönemde Türkiye, içine girdiği hızlı toplumsal değişme süreci ve uluslar arası gelişmelerin de itici gücüyle, “çocuk” konusunda bazı önemli adımlar atmıştır. Buna karşılık Türkiye’de çocuk mahkemesi yasası ilk kez 1979 yılında çıkarılmıştır. Türkiye’de bugünkü çocuk adalet sistemini belirleyen başlıca yasa, “Çocuk Mahkemelerinin Kuruluş Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun”dur (Uluğtekin, 2004).

Sosyal hukuk düşüncesi, hukuk biliminin diğer sosyal bilimlerden bağımsız olmayacağını, hukuksal düzenlemelerde sosyal olayların etkisinin göz önünde bulundurulması gerektiğini vurgulayarak “sosyal adalet” ilkesinin oluşmasını başlatmıştır. Suçlu çocukların korunmasının en etkin kurumlarından biri olan çocuk mahkemeleri ise, sosyal adalet düşüncesine bir yanıt olarak kabul edilmiştir. Çünkü, çocuk mahkemeleri hukuk, tıp, sosyoloji, psikoloji ve pedagoji gibi bilimlerin iç içe bulunduğu ve uygulandığı bir yerdir (Akyüz, 2000).

Ceza hukuku alanındaki ekollerin de suçlu çocukların korunmasına önemli katkılar olmuştur. Söz konusu ekollerin en önemlilerinden biri klasik ekoldür. Klasik ekolün çocuk suçluluğu üzerindeki etkisi daha çok cezai sorumluluk üzerinde olmuştur. Bu ekol, insanların fiil ve hareketlerinde ve bunları yapıp yapmamakta özgür olduklarını kabul ettiği için, cezai sorumluluk konusunda manevi sorumluluk esasını benimsemiştir. Başka bir anlatımla, klasik ekol cezai sorumluluğu irade serbestisine ve ayırtım gücüne bağlayarak küçükler için sorumsuzluk yaşının belirlenmesine katkıda bulunmuştur (Akyüz, 2000).

Türk Çocuk Hakları Bildirisinin 1. maddesi, “İyi bakım, iyi yetiştirilme ve çocuğa uygun bir eğitim, her yerde ilgi, sevgi ve yardım görme her Türk çocuğunun hakkıdır. Resmi, özel her kurum, her yurttaş bu çocuk hakkını tanımak, elindeki imkanlarla onu gerçekleştirmek yükümlüdür. Sıkıntı içinde bulunan çocuğun kurtarılması en önce gelir” demekle çocuk sorununun hali için rasyonel bir çerçeve koymuştur (Yücel, 1986).

Çocuk suçun faili olurken aynı zamanda mağduru olan bir varlıktır, ceza hukukunun en kırılgan süjesidir. Bu nedenle suçlu çocuk yoktur, suçla yönlendirilmiş, sürüklenmiş çocuklar vardır. Yetişkin Adalet Sistemi'nin konusu "suç" iken Çocuk Adalet Sistemi'nin konusu "çocuk"tur ve yaptırım ceza değil çocukla ilgili alınacak tedbirler olmalıdır. (Yenisey, 2003)

2.3. Ceza Sorumluluğu

2.3.1. Ceza Sorumluluğu

Sorumluluk; insanın, davranışlarını kontrol ile çeşitli davranış biçimleri arasında seçim yapabilme yeteneğine dayalı olarak geliştirilen bir kavramdır. Seçme yeteneği olmasına karşın insan görevini yerine getirmediğinde ceza adaletinde yer alan yaptırımlarla karşı karşıya kalacaktır (Yücel, 1965).

Ceza kanununda yazılı bir fiilin, failin şuur ve hareket serbestisine sahip olduğu bir sırada işlenmesi sonucu, failin bu suçtan sorumlu tutulması halidir (Kendi ve ark., 1997). Başka bir deyişle, kişinin suç olarak kabul edilen eylemi yaptığı sırada tam bir akli sağlık içerisinde olması ve yaptığı eylemin anlam ve sonuçlarını kavrayıp değerlendirebiliyor olmasıdır (Oral, 1999).

2.3.2. Uluslararası Mevzuatta Ceza Sorumluluğu

Çocuk hakları alanında başlangıçta ayrı bir düzenleme bulunmayıp, bu konu insan hakları kapsamında ele alınmaktaydı. 1924 yılında Milletler Cemiyeti Çocuk Hakları Cenevre Bildirgesi'ni kabul etmiştir. Bu bildirme ile çocukların fiziksel ve ruhsal olarak gelişebilecekleri ortamlarda bulundurulmaları, beslenme ve sağlık hizmetlerinden yararlandırılmaları, korunup kayırılmaları, felaketlerde öncelikle yardım edilmeleri, istismardan korunmaları öngörülmüştür (Coşkun ve diğerleri, 2010).

1959 yılında Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi kabul edilmiştir. Bu bildirme de çocuğun birey olarak haklarına yer verilmiş, bir birey olan çocuğun özellikle kendisi hakkındaki karar alma sürecine katılmasının sağlanması gerektiği vurgulanmıştır (Coşkun ve diğerleri, 2010).

Çocukların da birey olarak bir takım haklarının var olduğu 20 Kasım 1989 yılında imzalanan Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi ile somutlaşmıştır. Çocuk Hakları Sözleşmesi, Türkiye adına 14.09.1990 tarihinde imzalanmış ve Bakanlar Kurulu tarafından 23 Aralık 1994 tarihinde onaylanarak 27.01.1995 gün ve 22184 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Dünya

çocuklarının haklarının korunmasını ve geliştirilmesini amaçlayan bu sözleşme ile çocuk hakları konusunda evrensel standartlar getirilmeye çalışılmıştır (Saldırım, 1999).

Sözleşme uyarınca, çocuklara uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç olmak üzere 18 yaşına kadar her insan çocuk olarak kabul edilmiştir. Sözleşmede çocukluğun başlangıcına dair bir düzenlemeye yer verilmemiş, ulusal kanunlarda aksine bir düzenleme bulunmadığı takdirde çocukluğun 18 yaşının bitmesi ile sona ereceği bildirilmiştir. Pekin Kuralları çocukluk yaşı konusunda bir düzenleme getirmemekle birlikte, 2. maddesinde; “çocuk, mevcut hukuk sistemi içinde işleyebileceği bir suçtan ötürü, kendisine büyük insanlardan farklı davranılması gereken kişi” olarak tanımlanmıştır (Coşkun ve diğerleri, 2010).

Sözleşme çocukların ceza sorumluluğunun belirlenmesi konusunda doğrudan bir hüküm koymamış ve kendisi bir sorumluluk yaşı belirlememiş olmakla birlikte, 40. maddesinde taraf devletlere; ceza sorumluluğu konusunda asgari bir yaş belirleyip, bu yaşın altında kalan çocukların ceza sorumluluğunun olmadığını başka bir araştırmaya gerek kalmadan kabul edilmesini ve bu durumdaki çocuklar hakkında bir adli kovuşturma yapılmaksızın haklarında gerekli önlemlerin alınmasını sağlama yükümlülüğü getirmiştir (Coşkun ve diğerleri, 2010).

Sözleşmede asgari yaş belirlenmemiş olmakla birlikte, ceza sorumluluğu konusunda farklı ülkelerin uygulamalarını inceleyen BM Çocuk Hakları Komitesi 10-12 yaşlarını ceza sorumluluğunun başlangıç yaşı olarak erken bulmuştur (Ceza Sorumluluğunun Değerlendirilmesi Rehberi, 2010).

Pekin Kuralları'nda da, ceza sorumluluğu için bir alt sınır yaşı belirtilmemekle birlikte, 4. maddesinde “cezai sorumluluğunun alt sınırını belirleyen sistemler açısından, bu sınır çocuğun duygusal, zihinsel, entelektüel olgunluğa ulaştığı yaşın altında tutulmamalıdır” denilerek genel ilke ortaya konulmuştur. Ceza sorumluluğuna ilişkin asgari yaşın sınırı, tarihi, kültürel ve toplumsal nedenlerle her ülke için değişkenlik gösterdiğinden ortak bir asgari yaş sınırı kabul edilmemiştir. Çocuğun kişisel anlama ve isteme yeteneğinin onun suç sayılan

fiillerden sorumlu tutulmasına yeterli olup olmadığı belirlenmelidir. Çocuğun bazı ehliyetleri için (evlenme, ergin olma, seçme ve seçilme) bir yaş sınırı belirlendiğine göre, ceza sorumluluğunun başladığı kabul edilen bir yaşın da kabul edilmesi gerektiği ortaya konulmuş, hiçbir alt sınır yaşı belirlenmemesi kabul edilemez bir durum olarak öngörülmüştür (Ceza Sorumluluğunun Değerlendirilmesi Rehberi, 2010).

2.3.3. Türk Hukukunda Ceza Sorumluluğu

Cezai sorumluluk kanunlarımıza göre üç kısımda incelenmektedir: 1. Tam sorumluluk: Suçun işlendiği sırada reşit olan ve temyiz kudretini ortadan kaldıran herhangi bir hali bulunmayan kişinin, işlediği fiilden tam anlamı ile sorumlu olduğu durumdur. 2. Kısmi sorumluluk: Türk Ceza Kanunu'nun 47. maddesine göre fiili işlediği zaman şuur ve hareket serbestisini önemli derecede azaltacak nitelikte akıl maluliyetine sahip olan kimseye azaltılmış ceza verilir. Burada önemli olan cezadan yapılacak indirimdir. 3. Cezai Sorumsuzluk: TCK'nun 46. maddesine göre, suçu işlediği sırada akıl hastası olan ve işlediği suç ile cezanın caydırıcı özelliğini idraktan aciz bulunan kimselerin durumudur (Kendi ve ark., 1997).

5237 sayılı TCK'nun 6/1-c maddesi uyarınca 18 yaşını doldurmamış kişi çocuktur. Yine 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 3/1-a maddesi uyarınca daha erken yaşta ergin olsa bile, 18 yaşını doldurmamış kişi çocuktur (Ceza Sorumluluğunun Değerlendirilmesi Rehberi, 2010).

Bu iki hüküm birlikte değerlendirildiğinde; 18 yaşını doldurmamış her insan çocuk sayılmıştır. Kişi 18 yaşından önce ergin (reşit) olsa da çocuk sayılmaya devam edecektir. Bu anlamda; 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 11. maddesinde erginlik (reşitlik) yaşı 18 olarak kabul edilmiş, 12. maddesinde 15 yaşını doldurmuş kişinin anne ve babasının rızası ile mahkemenin onayı ile ergin kılınabileceği, 16 yaşını doldurmuş kişinin hakim kararı ile, 17 yaşını doldurmuş kişinin ise anne ve babasının rızası ile evlenebileceği kabul edilerek evlenmenin kişiyi ergin kılacağı belirlenmiş ise de, bu durumlarda dahi ergin kılınan kişinin çocuk olma hali devam edecektir (Ceza Sorumluluğunun Değerlendirilmesi

Rehberi, 2010).

5721 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 223/3-a maddesinde yüklenen suçla bağlantılı olarak yaş küçüklüğü halinin varlığı durumunda, failin kusurunun bulunmaması nedeniyle beraat kararı değil, ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilmesi gerektiği hükme bağlanmıştır. Bu hüküm, kanunun yaş küçüklüğünü fiili suç olmaktan çıkararak bir durum olarak değil, failin kusurunu ortadan kaldıran bir neden olarak kabul ettiğini göstermektedir (Ceza Sorumluluğunun Değerlendirilmesi Rehberi, 2010).

Bu düzenlemenin yanı sıra 5237 sayılı TCK'nun yaş küçüklüğünü düzenleyen 31. maddesi kanunun "genel hükümler" başlıklı birinci kitabının, "ceza sorumluluğunun esasları" başlıklı ikinci kısmının, "ceza sorumluluğunu kaldıran veya azaltan nedenler" başlıklı ikinci bölümünde düzenlenmiştir. Bu düzenleme biçimi kanunun yaş küçüklüğünü ceza sorumluluğunu kaldıran veya azaltan bir neden olarak gördüğünü, bu bakımdan isnat yeteneğinin fiilde değil failde bulunması gereken bir unsur olduğunu kabul ettiğini göstermektedir. Kusur yeteneği veya isnat yeteneği olarak adlandırılan bu durum; bir fiilin sorumluluğunun bir kimseye yüklenebilmesi için failde bulunması gereken nitelikleri bütünü olarak tanımlanmaktadır (Ceza Sorumluluğunun Değerlendirilmesi Rehberi, 2010).

2.3.4. Yaş Grupları ve Ceza Sorumluluğu

Çocukların işledikleri suçtan sorumlu olabilmeleri için yaptıkları eylemin anlam ve sonuçlarını kavrayabilme yeteneğini kazanmış olmaları gerekmektedir ve bu yeteneğin belli bir yaştan sonra geliştiği bilinmektedir (Güleç ve Köroğlu, 1998). 5237 sayılı TCK çocukları üç ayrı yaş grubunda ele almıştır. Tüm düzenlemelerde failin doldurduğu yaş esas alınmıştır. Bir kişinin bir yaşında kabul edilmesi için doğumundan itibaren bir yıllık sürenin (365 veya 366 gün) geçmesi gerekli olduğundan bir kişinin 12 yaşında kabul edilebilmesi için de doğumundan itibaren 12 yılın resmi takvime göre geçmiş olması gereklidir (Coşkun ve diğerleri, 2010). Türk Ceza Kanununda yaş ve ceza sorumluluğu arasındaki ilişki üç kısımda ele alınmaktadır.

12 Yaş Altı Çocuklar

5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 31. maddesine göre 12 yaşını bitirmemiş olan çocukların ceza sorumluluğu yoktur ve bu çocuklar hakkında kovuşturma yapılamaz. Yani 12 yaşın altındaki çocuklar için durum ve işlenen suç ne olursa olsun ceza ehliyeti yok sayılır ve herhangi bir ceza yaptırım uygulanmaz. Ancak çocuk hakkında bazı kurumlar veya çocuğun ailesi vasıtasıyla bazı tedbirler alınabilir (Oral, 1999).

12-15 Yaş Arasındaki Çocuklar

TCK'nın 31. maddesine göre; fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmuş olup da 15 yaşını doldurmamış olanların işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması halinde ceza sorumluluğu yoktur. Ancak bu yeteneklerinin geliştiğine kanaat getirilirse ceza sorumlulukları vardır ama verilecek cezalarda sürenin azaltılması gibi bir takım indirimler uygulanır (Oral, 1999).

Bu yaş grubundaki çocukların ceza sorumluluğunun var olduğunun kabul edilebilmesi için iki şartın bir arada olması gerekir: Çocuğun hem "işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayabilme yeteneğinin" hem de "davranışlarını yönlendirme yeteneğinin varlığı" aranır. 5237 sayılı TCK 'nun 31/2 maddesinin birinci cümlesinde "veya" bağlacı; failde bu özelliklerin bulunmaması hali yani olumsuz durum tanımlandığından, bu özelliklerden birisinin dahi bulunmaması halinde ceza sorumluluğunun olmayacağını ifade edebilmek için kullanılmıştır. Nitekim aynı fıkranın ikinci cümlesinde bu özelliklerin varlığı durumu ifade edilirken "ve" bağlacı kullanılmış, yine ÇKK'nun 35/1 maddesinde de bu özellikler sayılırken "ve" bağlacı kullanılmıştır. Bu nedenle; 12-15 yaş grubundaki çocuğun ceza sorumluluğunun var sayılabilmesi için hem "işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayabilmesi" hem de "davranışlarını yönlendirme yeteneğinin varlığı" gereklidir. Bu özelliklerden birisinin bulunmaması halinde failin ceza sorumluluğu yok kabul edilmelidir (Coşkun ve diğerleri, 2010).

15-18 Yaş Arasındaki Çocuklar

TCK' ya göre bu yaş aralığındaki çocukların ceza sorumlulukları vardır ancak verilecek cezalarda sürenin uzatılması gibi bir takım indirimler yapılması söz konusudur. 18 yaş üstü için ceza yeterliliği kavramı açısından yaş ölçütü ortadan kalkar ve sadece mental durum değerlendirmesi yapılabilir (Oral, 1999).

2.4. Ergenlik Dönemi

2.4.1. Ergenlik Tanım

Ergenliğin tanımına ve bu dönemin özelliklerine dair literatürde pek çok yaklaşım bulunabilir ama bunların en önemlisi dürtüselliğin ön planda olduğu ve tabiri caizse barajın yıkılıp her yeri suların bastığı tanımlamasıdır. Ergen sözcüğü ermek kökünden gelmekte ve “döl bakımından verimli, üretici döneme giren, çocukluk çağını geçen” anlamında kullanılmaktadır. Ergenlik ise bilindiği gibi ergen olma durumunu belirtir, aynı zamanda ergen yaşta yüzde çıkan sivilce anlamına da gelmektedir (Parman, 2008).

Ergenlik, çocuklukla yetişkinlik arasında kalan bir “ara” dönemdir. Ergenlik insanda bedence, boyca büyümenin hormonal, cinsel, sosyal, duygusal, kişisel ve zihinsel değişme ve gelişmelerin olduğu, buluşla başlayan ve bedence büyümenin sona ermesi ile sonlandığı düşünülen özel bir evredir (Kulaksızoğlu, 2007).

İnsan hayatının kuşkusuz önemli ve etkin bir dönemini ifade eden gençliğin, bebeklik, çocukluk ve yetişkinlikten ayrı –otonom- bir dönem olarak algılanmasında, dönemi karakterize eden biyolojik özelliklerinin yanı sıra, etkinlik, ilgiler ve hedefler açısından farklılaşmalar da önemli bir sebeptir. Gençlik dönemi biyolojik değişmelerle başlar, döneme özgü toplumsallaşma kalıp ve biçimleri ile de gelişir (Doğan, 1996).

Puberte olarak adlandırılan hızlı fiziksel değişim ile başlayan büyüme, ergenlik döneminin sonunda bedensel, cinsel ve ruhsal olgunluğa ulaşmayla sona erer. Yaşamın ilk yılı içindeki hızlı büyüme ve gelişme döneminden sonra insan gelişiminin ikinci ve son önemli büyüme atağının yaşandığı döneme erenlik

(puberte) denir. Bu dönem biyolojik anlamda hızlı büyüme ve gelişmenin olduğu, kız-erkek cinsel özelliklerinin belirlediği (ikincil seks karakterleri) ergenlik döneminin ilk 2-3 yılını kapsar. Puberte, kızlarda, erkeklerden 1-2 yıl önce başlar, buna koşut olarak büyüme ve cinsel olgunlaşmalarını erkeklerden 1-2 yıl erken tamamlarlar.

Genellikle ilk puberte belirtileriyle başlayan ergenlik dönemi yaklaşık olarak 12-20 yaşlarını kapsamaktadır. Ergenlik, bireyde çocuksu tutum ve davranışlarının yerini yetişkinlik tutum ve davranışlarının aldığı, cinsiyet yetilerinin kazanıldığı, bireyin erişkin rolüne psikolojik ve biyolojik olarak hazırlandığı dönemdir. Ergenlikteki biyolojik değişiklikler evrenseldir, ancak bu değişikliklere verilen psikolojik ve sosyal yanıtlar evrensel değildir. Ergenin içinde yaşadığı toplum, çevre ve kültür bu süreçte belirgin farklılıklar yaratacaktır. Ancak hangi kültürden ya da toplumdan örnek verirsek verelim “normal” denilen bir ergenin en temel ortak özelliği virajlı yolda sergilediği “tutarsızlığı”dır (Ceza Sorumluluğunun Değerlendirilmesi Rehberi, Syf. 65-66, 2010).

Esas olarak ergenlik, çocukluğa hüznü bir veda ile aşamalı, kaygılı, ama aynı ölçüde de umutlu bir biçimde yetişkinliğin o henüz bilinmeyen dünyasına girişi sağlayacak kapılardaki engellerin aşılması arasındaki yaşamdır. Ergen, çocuksu sevgi nesnelere başlayarak, çocukluğunda her şeyden önemli saydığı kişilere karşı bağlanmalarından kurtulmak zorunda olduğu kadar, bundan önceki tüm gelişimsel aşamalardakinden daha çabuk bir biçimde önceki hazlarını ve uğraşlarını da reddetmek durumundadır. Er geç evi terk etmeye hazırlanırken, bir yandan da gelecekteki yetişkinlik hayatına yön verecek olan yetişkin cinselliğini, sevgiyi ve sorumluluğu, yeni ilgileri ve yüceltmeleri, yeni değerleri, ölçütleri ve hedefleri de yakalamak zorundadır (Jacobson, 2004).

Ergenlik bazı yazarlara göre ikinci doğumdur. Fransız psikanalisti Françoise Dolto ergenlikte oluşan dönüşümü yaşamın ilk günlerindeki dönüşümle karşılaştırır. Doğum fötüs halinden yeni doğan haline geçişin olduğu bir dönüşümdür. Ergenlik de aynı şekilde çocukluktan yetişkinliğe geçilen bir dönüşüm dönemidir. Dolto, ergenlerin de tıpkı yaşamın ilk döneminde yaşama alışmaya çalışan yeni doğan bebekler gibi kırılğan ve dayanıksız olduklarını

belirtir ve onları kabuk değiştiren yengeçlere benzetir. Yengeçler kabuk değiştirdikleri dönemde zayıf ve savunmasızdırlar. Eğer bu dönemde yaralanırlarsa, bu yaranın izini tüm yaşamları boyunca taşırlar. Öyleyse ergenlik bireyin oldukça zayıf ve duyarlı olduğu bir süreçtir (Parman, 2008). Böylesi bir betimlemenin; ergenlerle ilişkide olan ebeveyn, eğitimci ve hukukçu gibi otorite figürlerinin dikkatini çekmek ve soğukkanlılıkla yaklaşabilmelerini sağlamak için yapıldığını söylemek mümkündür. Nitekim Doç. Dr. Talat Parman şöyle devam eder: “Ergenlik bir hastalık değildir. Doğal ve gerekli bir süreçtir. Ancak kimi zaman erişkinlikte görülen ruhsal hastalıkların başladığı dönemdir de. Ergenlik, bireyin birçok cephede birden savaşmak zorunda olduğu zorlu bir dönemdir” (Parman, 2008).

2.4.2 Ergenlikte Fiziksel-Cinsel Gelişim

Ergenlik sürecinin ortaya çıkmasını sağlayan temel kırılma noktası bedensel değişimdir (Kayaalp, 2006). Çocukluğun sonu ile ergenliğin başlangıcı arasındaki, bireyin cinsel olarak olgunlaşmaya başladığı görece kısa süre -bir ya da iki yıl- erinlik olarak bilinir. En hızlı büyüme ve gelişim dönemlerinden biri erinliktir; diğer ikisi, doğumdan önceki embriyonik aylar ve rahim dışındaki ilk yıldır. Sayısız değişimlerin en açık olanları, ani büyüme atılımı, birincil ve ikincil cinsiyet özellikleri'nin ortaya çıkmasıdır. Erinlik sırasında, ergen dramatik biçimde boy ve kilo kazanırken, cinsel olgunlaşmanın başladığı işaretini veren aynı derecede önemli diğer değişimler ortaya çıkar. Bunlar, birincil cinsiyet özellikleri (erkeklerde penis ve testisler, kızlarda yumurtalıklar, klitoris, vajina ve rahim) ve ikincil cinsiyet özellikleri'dir (kadınlarda göğüslerin gelişimi, erkeklerde ses değişimi ve yüz kılları, her iki cinste apış arası kılları) (Gander ve Gardiner, 2007).

Bedendeki başkalaşım, çocukluktan çıkan ergenin başkaları tarafından hatta kendi tarafından tanınmasını zorlaştırır. Bedendeki her değişiklik kaygı ve korku uyandırır. Boyun kısalığı ya da uzunluğu, göğüslerin küçüklüğü veya büyüklüğü, kılların azlığı ya da çokluğu hemen her şey, her zaman sorun olur. Erişkin bir bedene sahip olmak bir süreçtir ama zorlu bir süreç (Parman, 2008). Ergenlikte, çocuklukta olmayıp da ortaya çıkan bedensel yetenekler boşalma ve üremedir

(Atak, 2006). Erkek çocuğun ilk boşalmaları ve kız çocukta adet başlangıcı, yaşanan en keskin ve en sarsıcı deneyimlerdir (Jacobson, 2004).

Duygusal ve cinsel ilişkilerin ergenlik dönemi süresince gelişimini yeterli derecede ele alan ve ilgili kavramları ve bilgileri açıklayan tek ortak bir teori bulunmamaktadır. Ağırlıklı olarak biyolojik ve kültürel nedenlere dayalı açıklamalar ileri sürülmüştür. Bu bağlamda biyolojik nedenlere dayalı açıklamalar Sigmund Freud'un cinsel davranışların çocukluk ve ergenlik dönemi boyunca bastırılmış olan duygular tarafından şekillendiğini öne sürdüğü teorisine dayanırken, sosyal ve kültürel nedenlere dayalı yapılan açıklamalar da ise duygusal ve cinsel ilişkilere yönelik davranışlar ve tutumlar, kültüre, mekana ve zamana dayalı değişkenlik gösterebilen sosyal olarak biçimlenmiş ve öğrenilmiş davranışların ve tutumların sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Bu iki farklı bakış açısının ortak bir potada eritilmesiyle ortaya çıkan biyo-sosyal yaklaşımı ergenlik dönemi süresince hormonal değişimlerin ve çevresel etkenlerin duygusal ve çevresel etkenlerin duygusal ve cinsel ilişkinin gelişimine doğrudan etki yaptığını açıklayarak hem biyolojik faktörlerin hem de sosyal ve kültürel faktörlerin önemini vurgulamıştır (Brown, Furman and Candice, Feiring, 1999).

Ergenlik dönemi ergenlerin bedenlerinin biyolojik değişimler sonucu cinsellik ve üretkenlik fonksiyonlarını deneyimledikleri ve gözlemledikleri bir dönemdir. Bu bağlamda hormonların bireyler arasında cinselliğe ve duygusal ilişkiye yönelik eğilimler açısından farklılıklar yaratabileceğini düşünmek kaçınılmaz bir hal alıyor. Hormonlara bağlı olarak kişiler daha erken yada geç daha yoğun yada az bir şekilde duygusal ve cinsel ilişkilerini yaşıyorlar. Ergenlik dönemine yönelik biyolojik değişimlerin cinsler arasında yarattığı en çarpıcı farklılık ergenlik dönemindeki kızların kendileriyle aynı seviyede gelişim gösteren akranlarından çok kendilerinden yaşça büyük kişilerle arkadaşlık kurma ve erken yaşlarda cinsel davranışları deneyimleme eğilimleri verilebilir (Brown, Furman and Candice, Feiring, 1999). Ergenliğin temeli fiziksel gelişim olsa da, ergenlik fiziksel gelişimden fazlasını barındırır.

Ergenlik döneminde yaşanan tüm bedensel gelişmeler ergenin cinsel konularla aşırı bir zihinsel uğraşı içine girmesine neden olur. Ancak henüz karşı cinsle

yakınlık kurmaya hazır değildir. Karşı cinsle ilişkiler flörtten cinsel ilişkiye kadar uzanabilmektedir. Ergen cinsel yönden aktif bir yaşantı içinde olmalı mıdır? sorusuna yanıt vermek oldukça zordur. Zira biyolojik yönden olgunluğu dikkate alınmadan ergenin ruhsal ve sosyal olgunluğu önemli bireysel farklılıklar gösterir. Örneğin 16 yaşındaki bir ergen cinsel yönden bir ilişkiye hazır olabilir ve bunun sorumluluğunu taşıyabilir, öte yandan aynı yaştaki bir ergen ahlaki değerler açısından ve benliğin henüz gelişmemiş olması nedeniyle hazır olmayabilir. Ancak bazen de ergenler durumu değerlendirmeden ve böyle bir eylemin sonuçlarına hazır olmadan cinsel yönden etkin duruma girmektedirler. Halbuki cinsel olgunluk üç yönlü bir süreçtir. Kişinin kendi cinselliğini anlayabileceği bir gelişme, kişilerarası ilişkileri etkin bir şekilde ele alabilme ve güncel sorunlar ve gelecekle ilgili sonuçları planlayabilme kapasitesi bu üç yönlü süreci oluşturmaktadır (Canat, 1998, s.: 8).

Yapılan araştırmalarda ergenlik dönemindeki duygusal ve cinsel ilişkilerin bazı karanlık yanlarının olduğu da saptanmıştır. Duygusal ilişkiler genellikle çiftlerin karşılıklı istemeleri ve onaylarıyla yaşanırken cinsel ilişkilerin aynı şekilde yaşanmadığı belirlenmiştir. Bilinen cinsel istismar ve zorla cinsel ilişkiye neden olan olaylar dışında ergenlerin çoğunlukla yaşadığı bir diğer ve önemli sorun ise partnerleri ile istemeden yaşadıkları cinsel ilişkilere dir. Literatüre “tanıdık tecavüzü” adıyla geçen bu olaylara genellikle çiftlerin birbirlerinin sözlü veya sözsüz mesajlarını yanlış değerlendirmeleri neden olmaktadır. Cinsiyetlere bağlı algısal farklılıklar “tanıdık tecavüzleri” nin oluşumunda önemli bir rol oynamaktadır. Şüphesiz bu algısal farklılıklara neden olan durum ise cinsiyet rolleri ile ilişkilendirilebilir. Buna bağlı olarak erkek ergenler partnerlerinin kıyafetlerinden, surat ifadelerinden, kullandığı sözcüklerden yola çıkarak cinsel ilişki isteğini haklı çıkaracak varsayımlar yaptığı belirtilmiştir (Brown, Furman and Candice, Feiring, 1999).

Genelde tanıdık tecavüzü, flört tecavüzü ya da evlilik içi cinsel saldırılara maruz kalan mağdur, ya maruz kaldığı eylemi yasal anlamda cinsel saldırı olarak değerlendiremediği için ya da toplumda halen hüküm süren cinsel saldırı ile ilgili yanlış inanışlar yüzünden, kendisine inanılmayacağını düşündüğü, başvurduğu

kişilerin yaklaşımlarından (küçük düşürücü sorgulama, tıbbi muayene, mahkeme ve savunma avukatının mağdurun kişiliğine karşı yaptıkları saldırılar), toplumun yaklaşımından ve hepsinden de önemlisi kendisinin suçlu bulunacağından korktuğu için saldırıyı bildirmemektedir (Gölge, 2005).

Amerika'da kolej öğrencilerinin %15-44'ü kampüslerde erkek arkadaşları tarafından zorlamalı cinsel ilişkiye maruz kaldığını bildirmişlerdir. Yine Amerika'da 81247 öğrenci ile yapılan bir anket çalışmasında, kız öğrencilerin %1,4'ü (n: 589), erkek öğrencilerin %1,2'si (n:471) randevu/flört tecavüzü (date rape) bildirmişlerdir. Kayı, Yavuz ve Arıcan (2000)'in çalışmasında zorlamalı cinsel ilişkiye maruz kaldığını bildirenlerin çoğunluğu, saldırganın sevgilisi, arkadaşı, yakın akrabası, sözlü ya da nişanlısı olduğunu bildirmiştir. Özellikle flört tecavüzüne kuşkulu yaklaşım bu tür saldırıların gizli kalmasına neden olmaktadır (Gölge, 2005).

Yetişkin cinsel suç işleyenlerle yapılan çalışmalar, bunların büyük çoğunluğunun ergenlik döneminde ilk suçlarını işlediğini göstermektedir. Çok sayıda araştırma cinsel tacizde bulunan yetişkinlerin % 50-60'nın suç hayatlarının ergenlikte başladığını gösterir. Ayrıca, daha ciddi ve şiddet içeren tacizlere, röntgencilğe de geçiş gösterirler. Yine de ergenlikte cinsel saldırganlık süreklilik göstermez. Bu nedenle ergeni hemen damgalamamalı ve hızlı bir şekilde sapkın olarak değerlendirmemeliyiz. Bu durum, geçici olabilir ya da psikiyatrik problemi olup daha psikososyal/eğitici uygun yanıtlar verilebilir. Bu yaşta, problem çok ciddi ve derin, kanunlar da yıkıcı olabilir. Cinsel suç işlendiği ilk anda ergeni tedaviye almalıyız. Böylelikle, erken önleyici bir yardımdan faydalanabilirler. Daha dengeli cinsel yönelim bulmaları, sosyal normlara uymaları için eğitici terapötik destek verilebilir (Richelle, 2007).

2.4.5 Ergenlikte Bilişsel Gelişim

Gençlerin bir bölümünde düşünsel gelişimdeki atılım diğer alanlardaki gelişim aşamalarından hiç geri kalmaz, en az onlar kadar dikkat çekici ve şaşırtıcıdır. Gizil dönemde erkek çocukların çoğunun ilgisinin tek yanlı olarak yalnızca gerçek ve nesnel bir varlığı olan şeyler üzerinde yoğunlaştığını biliriz. Kiminin okuma

isteği, buluşlar, serüvenler, sayılar ve oranlarla, ilginç hayvanların ve nesnelere betimlemeleriyle sınırlanmıştır, kiminse en yalından en karmaşığın makinelere tüm ilgi alanını oluşturur. Bu iki tipin ortak yanı, ilgilenilen nesnenin somut olması, yani erken çocukluk döneminin masalları, hayvan öyküleri gibi fantezi ürünü değil, fiziksel biçimde varolan nesnelere olmalarıdır. Gizil dönemin bu somut ilgi nesnelere ergenlik öncesi dönem başladığında yerlerini giderek daha fazla dikkati çekecek biçimde soyut nesnelere bırakır. Özellikle Bernfeld'in tanımladığı "uzatmalı ergenlik" tipindeki gençler soyut konular üzerinde düşünmek, kafa yormak ve konuşmak için doymak bilmez bir istek duyarlar. Birçok gençlik arkadaşlığı bu birlikte düşünme, birlikte tartışma gereksinimi temelinde kurulup gelişir. Bu gençlerin uğraştıkları konular, çözmeye çalıştıkları sorunlar çok geniş kapsamlıdır; özgür kadın-erkek ilişkileriyle evlilik, aile kurmak; özgürlükle meslek sahibi olmak; gezginlikle bir yere yerleşmek, dine bağlanmak ya da dinsel dogmalara boyun eğmemek gibi dünya görüşüyle ilgili sorunlar, devrim veya düzene boyun eğmek gibi siyasal kuramlar ve bütün çeşitlemeleriyle arkadaşlık, tartışılan konulardır (Freud, 2004). 11 yaşından sonra başlayan ve mantıksal düşünmenin yetişkinler düzeyine eriştiği bu döneme "Formel İşlemsel Dönem" denir. Bu evrede çocuklar görüşlerini haklı gösterebilecek düşünce kurallarını ve mantık yollarını bulmaya başlarlar (Yavuzer, 1992).

Piaget, ussal (soyut) işlemlerin diğer insanlarla işbirliği sayesinde oluştuğunu ileri sürer. 7-8 yaşlarından başlayarak sosyalleşmekte olan çocuk, 11-12 yaşlarında oyun kurallarının kişilerarası anlaşma sonucu oluştuğunu anlayacak kadar bu alanda ilerlemiş durumdadır. Ancak artan bir kuvvetle yeni bir anlamda işbirliğinin 13-14 yaşlarında yetişkin olma yoluna girmekte olan çocuğun hayatında belirdiği görülür: Görüş alış-verişi ve tartışma çocuğun yaşamında önemli bir yer almaya başlar. Böylece Piaget, ussal düşünüşün işbirliği yoluyla bir sosyalleşme süreci olduğunu düşünür. Böylece o, mantığın gelişmesi ve kurulmasında işbirliğinin önemli bir dizi davranış biçimlerinin temeli olduğuna işaret eder (Şemin, 1992).

Ergenlik dönemiyle birlikte, kendini tanımlama psikolojik özellikler bağlamında

gerçekleşmeye başlar. Çünkü ancak bu dönemde üst düzeyde soyutlamalara dayanan kavramlarla işlem yapmak olanaklı olabilir. Bu gelişmeyle birlikte, duygular, özlemler, tutumlar, önem verilen insanlarla kurulan ilişkilerin niteliği gencin kendini tanımlarken göz önüne aldığı yanlar olmaya başlar. Ancak, kendini psikolojik terimlerle betimlemenin doğurduğu bir tehlike, henüz soyut kavramlar üzerinde yeterli denetim sağlayamamış olması nedeniyle gencin aşırı genellemelere kayabilmesi ve “ya hep ya hiç” tarzında düşünmesidir. Tıpkı, çok arkadaşı olmayan bir gencin kendini içe dönük biri olarak görmesi; ya da ilişkilerinde zaman zaman sorunlar yaşayan bir gencin kendini geçimsiz bir insan olarak nitelemesi örneğinde olduğu gibi. Burada gence egemen olan düşünce tarzı şudur: İnsan dışa dönük değilse içe dönüktür; geçimli değilse geçimsizdir. Aşırı genelleme eğilimi, bir yandan gencin öz-değerlendirmelerindeki doğruluk payını azaltırken, bir yandan da kendini tutarsız biri olarak yaşamasına neden olur. İnsan kendini bir rolde çok akıllı, başka bir rolde çok aptal bulursa; bir an çok çekici, başka bir an çok itici olduğunu düşünürse, kendini tutarlı biri olarak görmekte zorlanır ve gerçekte nasıl biri olduğu sorularıyla uğraşmaya başlar (Dereboy, 1993).

Bu durumun yarattığı gerginlik 15-16 yaşlarında doruk noktasına çıkar. Tam da bu yaşlarda, soyut kavramları birbiriyle ilişkilendirip yerli yerine oturtma, yani soyut haritalama için yeterli bilişsel düzeye ulaşılmaktadır. Böylece genç, kendinde gördüğü dağınık ve tutarsız özellikleri bir resmin parçalarını yerleştirircesine bir araya getirme sürecine girer. Bu süreç ilerledikçe, gencin kafasında kendisinin giderek daha net bir resmi oluşur ve böylece bunalımın sonu görünür. Bir bakıma kimlik bunalımının çözümünü getiren şey, gencin tıpkı bir konuyu açıklamaya yönelik bilimsel bir kuram oluştururcasına, kendini tanımlamaya yönelik bir öz kuramı oluşturmasıdır (Dereboy, 1993).

Gençler yine aynı yıllarda, içine girdikleri roller arasındaki tutarsızlık nedeniyle gerginlik yaşamaktan kaçınmak için yeni bir bilişsel yöntemi uygulamaya koymaktadırlar. O da, insanın değişen roller içinde farklı biçimlerde davranmasının yanlış değil, tam tersine çok doğal ve istenen bir şey olduğunu düşünmeye başlamak. Sözgelimi, arkadaşlarına karşı farklı, büyüklerine karşı

farklı davranmanın çok normal olduğunu, tersinin tuhaf kaçacağını düşünmek gibi. Böylelikle, giderek rollerin ayrıştırılması gerçekleştikçe, roller arasındaki tutarsızlık da bir sorun olmaktan çıkmaktadır (Dereboy, 1993).

Bu söylenenler, gençlikte yaşanan kimlik bunalımının bilişsel bir yanı da olduğunu ortaya koymaktadır. Erikson, formel işlemsel döneme ulaşmanın kimlik bunalımını engellemeyeceğini, tam tersine “katkıda bulunacağını” söylerken bu gerçeğin farkında gibidir. Nasıl başlangıçta soyut kavramlar üzerinde tam bir denetim sağlanamaması kimlik bunalımının gündeme gelmesinde rol oynuyorsa, süreç içinde soyut kavramlara egemen olunması ve üst düzeyde soyutlamalara geçilmesi de bunalımın çözülmesinde etken olmaktadır. Protinsky ve Wilkerson’un çalışması (1986), formel işlemsel dönem ilerledikçe ego kimliğinin yerli yerine oturduğu görüşünü desteklemesi bakımından önem taşımaktadır (Dereboy, 1993).

2.4.6. Ergenlikte Sosyal Gelişim ve Kimlik Oluşumu

Gençlik çağı, çocukluğunu geride bırakan birey için erişkinler dünyasına katılmaya hazırlanma dönemidir. Bu çağda, bir yandan çocukluk özdeşimleri gözden geçirilirken, bir yandan da gençlik yıllarında yapılan özdeşimlerle bağlantılı olarak değişik roller denenir. Gençlikteki rol provalarının çocuklukta oyunlardan farkı, bu kez deneyimlenen roller arasında bir seçim yapma ve bir gelecek planı oluşturma zorunluluğudur. Ergenliğe henüz ulaşmış gençler bu uğraşları daha çok oyunsu denemeler olarak görürler. Bu yüzden, girdikleri ilişkilere ve yöneldikleri etkinliklere gerçek anlamda bağlandıklarını söylemek zordur (Dereboy, 1993).

Benlikleri bir yandan dış gerçekliğin getirdiği yeni gereklilikler, bir yandan da ergenlikten kaynaklanan dürtüsel itkinin indirdiği darbeler ile sarsılıp zayıfladığı sırada, ruhsal çifte-cinsiyetlilikleri, biyolojik açıdan ait oldukları türe nihai biçimde bağlanmalarını gerektiren kimlikleriyle karşı karşıya geldiği sırada ergen kişiler “grup” denen bu sözde-aileye başvururlar çocuklukla; insanlık durumuna içkin yalnızlık ve sonluluk karşısında sığınılan, kırılğan ama yatışmak bilmez bir tepkiye dayalı bir siperdir “grup”.

Bazı genç grupları dışarıya kapalı, kendi aralarında ilişki kuran, çoğunlukla çevresini etkisi altında tutan bir-iki gencin ön ayak olduğu gruplardır. Grup liderlerinin saldırganca davranış sergilemesi ve suça eğilimli olması durumunda gruptaki gençler suç oluşturacak davranışlar sergileyebilirler. Ergenlik dönemindeki birey, grubun etkisine her zamankinden daha açıktır (Kulaksızoğlu, 2007).

Evelyne Kestemberg, ergenlerdeki kimlik bunalımını “kişinin içsel uyumluluğuna karşı endişesi ve ergenlikteki genital olgunlaşmanın sonucunda oluşan yeni beden imajına bağlı gelişen yabancılaşma ve yetersizlik duygusu” olarak ifade etmektedir (Moussi, 2008).

J. D. Salinger “Çavdar Tarlasında Çocuklar” isimli romanında 16 yaşındaki duyarlı Holden Caulfield’in büyüklerin dünyasının çıldırta sahteliğine karşı direnişinin, bir çıkış yolu arayışının, ama sonunda kendisini bir psikiyatri kliniğinde buluşunun hazin öyküsüdür (Salinger, Çev. Coşkun Yerli, 1998). Erken gelişmiş bir bilinç düzeyinde olan Holden, büyüklerin ikiyüzlü dünyası içinde çocukların, kendilerine özgü içtenlik ve dürüstlüklerini koruyarak büyümenin getireceği handikaplara karşı koyabileceklerine inanmaktadır ve çocukları korumayı kendine bir görev olarak kabul etmektedir.

Holden’in en büyük şanssızlığı, bu çıldırta toplumda özdeşim kurması gereken baba figürünün yeteri kadar belirgin olmamasıdır. Bilindiği gibi, aile içindeki duygusal ve sosyal etkileşim açısından başarılı bir çocukluk dönemi geçiren birey ergenlik dönemi sorunlarını daha kolaylıkla çözebilir. Oysa Holden, uzun yıllar yatılı okullarda ailesinin sıcak ortamından uzakta büyümüştür. Başarılı bir avukat olan babası ne yazık ki yoğun iş temposundan yeterince zaman ayırıp oğluyla arkadaşça bir diyalog kurmayı başaramamış ve yüklü olan okul masraflarını gidermekle oğluna karşı görevlerini yapmış olduğunu düşünmüştür. Böylece güvensizlik, ilgisizlik, ahlaki çöküşün kol gezdiği bir Amerikan toplumunda genç için gerekli olan rehberlik işlevi yerine getirilmemiştir. Holden bu açığı tarih öğretmeni Bay Spencer’la bir nebze olsun gidermeye çalışmıştır. Fakat Holden, Spencer’a veda ziyaretine gittiğinde Spencer’ın Holden’in yazılı kağıdını okuyup, verdiği cevapların ne kadar mantıksız olduğunu yüzüne vurması arada kurulan

bağın zayıflamasına neden olmuştur. Yine de Holden, davranışının ne kadar gereksiz olduğunu geç de olsa anlayan öğretmenine kızamaz ve “Bakın, efendim. Siz benim için üzülmeysin. Sahi söylüyorum. Düzeliyim. Yalnızca, bir dönemden geçiyorum. Herkes böyle dönemlerden geçer, değil mi?” der.

İlişkisel açıdan bakarsak ergenlikte çocukluk dünyası ile mesafe alma hedeflendiği için, (hem ebeveyn hem de çocukluk dünyasına karşı) ergenler varlıklarının devamını sağlayan referans noktalarını kaybetme durumuna gelebilirler. Daha önceki nesillerden kendilerine gelen mirası almak istiyorlarsa, sevilen çocukluk nesnelere bağlılıktan kurtulup, gerçek hayattaki ebeveynlerine yatırım yapıp yetişkin dünyasına girmelidirler. Aslında, bu durum ergenlerin dürtülerinin şiddeti ile karşılaştığı anlarda ruhsal hayatlarının devamlılığı için bir garanti olsa da, soyun devamlılığı ile ilgili deneyimlerini de güçlendirme şeklinde düşünülmelidir. Sokak ile aile arasında gidiş gelişler yaşamakta olup, akranlar ile yeni bağlar kurma ile aile bağlarını devam ettirme arasında gidip gelmekte, yetişkinle ilişkiyi yıkmaya rağmen yeni değişimlere gitmeye çalışmaktadırlar. Bu bakış açısından bakarsak, dil çok metaforik olmakta, içsel olarak hissettiklerine karşı ve biz erişkinlere mesafe koymak için kelime fazlalıkları, ses taklitleri ve şifreli kelimeler kullanılmaktadır. Burada riskli olan, bir çeşit grupsal şatolara kapanmalarıdır. Bu durum banliyölerde sıklıkla karşılaşılmaktadır. Bu riskli durum travmatik nedenlerden ötürü ergenle uzlaşmanın olamadığı ailelerde daha sık görülür. Aslında, kesintiler, çetelere dahil olma, şiddet içeren eylemler ergende travmatik veya narsistik hassasiyet varsa daha önemli yer tutmaktadır (Drieu ve Vivier, 2007).

Hepimiz gündelik gözlemlerimizden genç insanın ne kadar değişken olduğunu biliriz. Genç, elyazısı, konuşma biçimi, saç biçimi, giysileri ve her türlü yaşam alışkanlığı açılarından değişikliklere yaşamın herhangi bir döneminde olduğundan çok daha iyi uyum sağlayabilir. Çoğunlukla, ergenlik çağındaki bir gence bakar bakmaz hayran olduğu kendinden büyük arkadaşının kim olduğunu anlarız. Fakat ergenin değişebilme yeteneği bunun da ötesindedir. Kıyafet değiştirir gibi arkadaş değiştirdiğini, bir gün onun için vazgeçilmez olan değerlerin ertesi gün onun için değersizleşebildiğini görebiliriz. Gerek dünya görüşünü gerekse din ve siyaset

konusundaki düşüncelerini başkalarını örnek alarak değiştirebilir. Bu değişiklikler ne kadar sık da olsa yeni benimsenen değerlerin doğruluğuna olan güçlü ve tutkulu inanç değişmez.

Olumsuz yaşantıların da gençlik çağı boyunca zaman zaman öne çıkması beklenen bir şeydir. Bir anlamda her genç olumlu yaşantıların desteğindeki kimlik duygusuyla, olumsuz yaşantıların eşliğindeki kimlik bocalaması arasında gidip gelir. Ergen bu gelgitler arasında dengeyi sağlamak için çabalayacaktır. Ancak bu dengeyi sağlaması zaman alacaktır. Denge olgunlaşmışlığın göstergesidir. Ama ergen olgunlaşmamıştır. Olgunlaşmamışlık, ergenlikte sağlığın temel bir unsurudur. Olgunlaşmamışlığın tek tedavisi vardır, o da zamandır, zamanla büyüyerek olgunlaşmaktır (Winnicott, 2007).

Ergenlik, bireyin kendini hemen ilk kez özne olarak tanımladığı ve bir sonraki krize kadar (orta yaş krizi) geçerli sayacağı kimliğine kavuştuğu bir dönemdir (Parman, 2008).

2.4.7. Ergenlikte Duygusal- Ruhsal Gelişim

Ergenlik hüznün demektir. Giden ve bir daha geri gelmeyecek olanın hüznüdür. Giden çocukluktur, biseksüalitedir, anne babayla kurulmuş olan o yoğun bağıdır. Gidenlerin yasını tutmak gerekir. Ergenlik bir yas sürecidir ve “mutlu ergen yoktur” (Parman, 2008). Psikanalist Talat Parman’ın oldukça lirik olduğu söylenebilecek ergenlikte ki duygudurumuna dair yapmış olduğu bu tanımlama ve betimleme çarpıcı ve belki endişe vericidir. Endişe daha çok ergen anne babası olan ebeveynlerin duygusu iken ergenlikte ki duygudumları çok ve değişkendir: kayıtsızlık, öfke, beğenilme arzuları, tek ve biricik olma arzusu, bağımsızlaşma isteği, hayranlık, boşluk duygusu, utanç vs.

Ebeveynlerin ve diğer aile fertlerinin düşüncelerinden ve tutumlarından çok akranların düşünceleri ve davranışları ergen için daha önemlidir bu süreç içerisinde. İlk duygusal düşünceler ve açılımlar genellikle uygun olmayan veya ulaşılmaması imkansız olan kişilere (öğretmenler, film yıldızları, ünlü sanatçılar v.b.) yönelik gelişir (Brown, Furman and Candice, Feiring, 1999). Ergen artık dış

dünyadan kendine yeni nesnelere seçmek zorundadır. Özdeşleşme kurulacak yeni dış nesnelere bulmak ve onları benimsemek toplumsallaşmanın da yolunu açacaktır ona. Yakınlar, akrabalar ve giderek toplumsal veya tarihi kişilikler özdeşleşme olanakları olarak ortaya çıkar. Öte yandan ergen dış nesnelere olduğu kadar kendini de bir nesne olarak benimsemek zorundadır. Bu da önce kendi bedenini benimsemekten geçer. Benimsemek için önce tanımak ve alışmak gerekir. Bu nedenle ergen kendisiyle çok ilgilidir. Bu onun zaman zaman bencil olarak suçlanmasına bile neden olur (Parman, 2008).

Ergenlikteki psikişik görev, fizik değişiklikler tarafından yaratılmış olan yeni koşullara kişiliğin uyumudur (Fenichel, 1974). Vurdumduymaz görünümünün arkasında hassas bir ruhsal yapı vardır. Birey olmaya çalışırken yalnızlık onu endişelendirir. Beğenilmek ve kabul edilmek bu nedenle çok önem arz eder. Cinsel ve saldırgan duygu ve dürtülerin kolaylıkla açığa çıkabildiği bu dönemde ergen hayatın anlamını bu duygularla sorgular (Ceza Sorumluluğunun Değerlendirilmesi Rehberi, Syf. 65-66, 2010).

Ergenlik çağındaki genç, hem bencilliğin doruğundadır, kendisini evrenin öznesi ve tek ilgi nesnesi gibi görür hem de yaşamının bundan sonraki aşamalarında bir daha hiç olmayacağı kadar özverili ve kendini adamaya hazırdır. En tutkulu sevgi ilişkilerini başlatır, ama başlattığı gibi bitirir. Topluma katılma coşkusuyla, önüne geçemediği bir yalnızlık tutkusu, seçtiği öndere körü körüne boyun eğmekle tüm otoritelere karşı inatçı bir başkaldırı arasında gider gelir. Bir yandan çıkarıcı bir materyalist olup, diğer yandan yüce idealist duygularla dolu olabilir. Bir çilekeş gibi yaşarken birdenbire en ilkel dürtülerini doyurmaya girişir. Kendisi onca kolay yaralanırken yakınlarına karşı kaba ve düşüncesiz davranabilir. Ruh hali her şeyi hafife alan bir iyimserlikle derin bir kötümserlik arasında, işe yaklaşımı yorulmaz bir azimle sağır bir atalet ve ilgisizlik arasında değişebilir (Freud, Çev. Yeşim Erim, 2004).

Aristo, gençlik çağını sürekli bir sarhoşluk olarak tanımlarken çok uygun bir tanı koymuştu. Sarhoş kişiden ne denli tutarlı ve uyumlu davranış beklenirse, gençten de o kadar beklenebilir. Gençlikteki çelişkileri, dengesizlikleri, duygusal çalkantıları bu nedenle bir hastalık olarak değil, “sağlıklı bir çılgınlık” olarak

nitelemek daha yerinde olur (Yörükoğlu, 1990, s.:126).

2.5. Ergenlerin Ceza Sorumluluğunun Değerlendirilmesi

2.5.1. Beyin Gelişimi ve Ceza Sorumluluğu İlişkisi

Ergenlik dönemi, genelde çocukluk ve erişkinlik dönemleri arasında bir geçiş olarak tanımlanır. Bu yaşlarda ergenler, çocukluğun gelişmemişliği ve masumiyeti ile erişkinliğin sorumlu ve yetkin dünyaları arasında gelgitler yaşar. Yine bu yıllarda, ergenler kanunlar karşısında da çelişkili durumlara düşerler. Toplumun ergenlik gelişim dönemine yönelik birbiri ile çelişen düşüncelerini yansıtan kurallarına ve yasalarına maruz kalırlar. Bir yandan, kanunlar ergenleri doğru karar verebilme becerilerindeki yetersizliklerinden ve doğalarında olan dürtüsellik ve sakarlıklarından korumaktadır. Ergenliğin doğru ve yanlışın denenerek öğrenildiği bir dönem olduğu; ergenlerin erişkinler kadar sorumluluk alamayacakları ve davranışlarının doğuracağı sonuçları öngöremeyecekleri bilgisinden yola çıkarak, alkol tüketme, araba kullanma, evlenme, askere gitme gibi olgunlaşmış yargılama ve dürtüsel denetim gerektiren sorumluluklar almada 18 ya da daha ileri yaş sınırları konmuştur. Burada amaç, ergene öğrenme ve olgunlaşma için alan sağlarken, ergeni kendi olgunlaşmamış özelliklerinden korumaktır (Ceza Sorumluluğunun Değerlendirilmesi Rehberi, Syf. 66-67, 2010).

Ancak diğer yandan, bazı yasalar ise, özellikle ceza yasaları, ergenlik döneminin bu özelliklerini göz önüne alan bir yaklaşım sergilemezler. Birçok ülke, 10 yaş ve civarında bir çocuğun işlediği suçtan ötürü hakim karşısına çıkmasında sakınca görmez. Buna ek olarak, mahkeme kararı ile öngörülen madde bağımlılığı ya da diğer ruhsal sorunlara yönelik tedavilerde yine, ergenlik dönemine özgü farklılıklar gözatılmeksizin, erişkinler gibi ele alınırlar. Bu tutarsızlık, toplumun ergenlik dönemine özgü bilişsel, duygusal ve sosyal olgunlaşma düzeylerine yönelik çelişkili yaklaşımlar sergilemesinin bir sonucudur (Ceza Sorumluluğunun Değerlendirilmesi Rehberi, Syf, 66-67, 2010).

Son yıllarda, ergenlik dönemine yaklaşımda tamamen kişisel ve toplumsal deneyimlerden yola çıkarak geliştirilen çelişkili yaklaşımlara son vermek amacı ile yürütülen bilimsel çalışmalar, daha önceleri ergenlik dönemindeki beyin gelişimine ilişkin bilinmeyen birçok çarpıcı gerçeği ortaya koymuştur. Ortaya

konan en temel gerçek; ergen ile erişkin arasında sadece basit bir yaş farkı olmayıp, motivasyon, dürtü kontrolü, yargılama, ceza sorumluluğu ve fizyolojik olgunlaşma alanlarında belirgin farklılıkların bulunmasıdır.

Son yıllar içinde yapılan bilimsel beyin gelişim çalışmalarından elde edilen bazı sonuçlar;

- Eski bilgilerin aksine ergen beyni sanılandan çok daha az gelişmiştir. Beyin, ergenlik dönemi boyunca gelişiminin son aşamasını tamamlar ve olgunlaşmış son halini yirmili yaşlarında alır.
- Nedensellik ilişkisi kurma, bellek, planlama, duygusal düzenleme ve dürtü kontrolü sağlanmasını içeren “yürütücü işlevler” in odağı olan prefrontal korteks (kafatasında alın bölgesine denk gelen beynin ön bölgesi) beynin en son olgunlaşan bölümüdür.
- Ergenler karar vermeleri gerektiğinde beyinlerinin ağırlıklı olarak duygusal merkezine başvururlar. Çünkü, yürütücü işlevlerin koordine edildiği frontal lob henüz yeterince gelişmemiştir.
- Ergenler sosyal, duygusal ve fiziksel nedenlerden ötürü daha yüksek riskli davranışlar gösterirler. Bunun bir nedeni de henüz erişkin düzeyine ulaşmamış olan beyin nörotransmitterinin (ileti molekülleri özellikle dopamin) düzeyindeki değişikliklerdir.
- Ergenler çoğunlukla “ödül yetmezliği sendromu” yaşarlar. Yani, çocuk yaşlarda onları heyecanlandıran motive eden bazı aktiviteler artık bu etkiyi göstermez. Aynı düzeyde heyecanı yaşamak için daha yüksek düzeyde riskli ve uyarıcı ortamları veya davranışları tercih ederler.
- Ergenler olumsuz etkilere ve akran baskısı dahil, dışarıdan gelen tüm baskılara oldukça açık ve kırılabilir bir yapı sergilerler. Bu belli durumlarda ergenlerin buldukları ortamı kontrol etmek konusunda zaafı olduğu ve genellikle ortam tarafından kontrol edildikleri anlamına gelmektedir.

- Ergenin, sakin bir ortamda, bir erişkin ile ilişkisinde, bilişsel düzeyde iyiyi kötüden, doğruyu yanlıştan ayırabilmesi sıklıkla mümkündür (soğuk bilişsel düzey, prefrontal korteks işlevi). Ancak aynı ergenin akranları ile beraberken aynı bilişsel kapasiteyi harekete geçirmekte zorlandığı ve akran grubu içinde dürtüsellüğün ön planda olduğu yüksek riskli davranışlara yönelerek heyecan arayışı içine girdiğine (sıcak bilişsel düzey, limbik sistem işlevi) sıkça tanık olunur. Bu yeni bilgiler ışığında, ergenin suç davranışı değerlendirmesinin yeniden ele alınması gerekir. Frontal lob, ceza sorumluluğuna ilişkin bilişsel ve davranışsal koordinasyonun gerçekleştiği beyin bölgesidir; bu bölgenin tam olarak olgunlaşması ancak daha ileri yaşlarda gerçekleştiği için ergenlik yaş grubunda görülen suç davranışının, gelişmiş bir düşünce sürecinin sonucu olmadığı açıktır (Ceza Sorumluluğunun Değerlendirilmesi Rehberi, Syf. 66-67, 2010).

2.5.2. Psikososyal Gelişim ve Ceza Sorumluluğu İlişkisi

Dönemin oldukça uzun bir sürece yayılmış olması nedeni ile ergenlik dönemini alt dönemlere ayırarak incelemeye çalışmak da mümkündür. Ergenlik genel olarak üç alt dönemde incelenir (Ceza Sorumluluğunun Değerlendirilmesi Rehberi, Syf. 66-67, 2010).

Erken Ergenlik Dönemi (10-13 yaş)

Bu dönemin temel amacı, çocukluk rolünün terk edilmesi ve ergenliğe giriş şeklinde özetlenebilir. Ergenliğe girişte tipik olan, ergenin ebeveyni ile daha önceki yıllarda geliştirdiği duygusal bağlara aykırı davranışlar sergilemeye başlamasıdır. Bu duruma bağlı çatışmalar, depresif dönemlerle giden duygudurum dalgalanmalarına, çocukluk dönemine ait davranışlara gerilemeye, benmerkezci ve ılımlı anti-sosyal davranışlara, okul başarısında düşmeye ve okul devamsızlığına yol açabilir. Bu tür davranışlar gösteren bir erişkin için kolaylıkla ciddi ruhsal sorunların varlığı akla gelebilir. Ancak bu davranışlar, genellikle bu döneme özgü “yalancı ruhsal bozukluğu” tanımlar ve bize davranışları tanımlarken erişkin normlarını kullanmak yerine erken ergenlik dönemi sürecinin ve amacının göz önünde bulundurulması gerektiğini bir kez daha hatırlatır. Ergen bu dönemde bağımsızlaşma çabası içine girer, aile ile yapılan etkinliklere daha az

katılmaya, anne babayı değersizleştirmeye başlar, nasihat veya eleştiri almakta giderek daha isteksiz olur. Çoğu ikircikli, ikilemlı (ambivalan) davranışın temelinde ergenin anne babasından duygusal anlamda ayrılma çabasının getirdiği dinamikler ve çatışmalar yatmaktadır.

Orta Ergenlik Dönemi (14-16 yaş)

Akran grubu etkinlikleri ve alt kültür oluşumu ile belirgindir. Akran grubunda sadakat geliştikçe, arkadaşlar ergenin hayatında en önemli kişiler haline gelir. Ergen, akran grubunun birçok düşüncesini ve değer yargısını benimser ve giyim şekli, saç modeli, konuşma biçimi, müzik ve dans seçimleri ile modern bir “delikanlı” görünümü kazanır. Bu tür bir gelişim ergenin ailesinden uzaklaşabilmesinde ve “ayrı” ve dolayısı ile farklı bir kimlik geliştirebilmesinde oldukça önemli bir destek sağlar. Burada “farklı” olunan anne-baba ve diğer erişkinlerdir. Öte yandan ergen, kendi akranlarına fazlasıyla benzerlik gösterir. Akran grubu davranışsal deneyimleri destekler hatta cesaretlendirir. Yine bu dönemde, ergenin kendisine ne kadar korkusuz, güçlü ve çekici olduğunu ispatlamak uğruna kalkıştığı bazı risk alma davranışları görülebilir. Ergen kabul edilmek, hayran olunmak ve yönlendirilmek istemektedir. Bu nedenle tutku ile bağlandığı bir kişiye giyiniş ve tarzı ile benzemeye çalışarak geçici ve yalancı bir kimlik edinebilir. Normal şartlarda bu deneyimler kişilik gelişimi ve bütünleşmesi için gereklidir. Yaşamın hiçbir döneminde akran grubunun insan hayatında bu kadar etkin bir rol oynamadığını söylemek yanlış olmayacaktır. Akranları tarafından kabul edilmek yalnızlık ve yalıtılmışlık yaşayan ergen için adeta bir panzehirdir.

Geç Ergenlik Dönemi (17-20 yaş)

Geç ergenlik erişkinliğe geçiş ile belirgindir. Erişkin tip davranışların gelişimi bu dönemin en tipik özelliğidir. Özellikle geç ergenlik döneminde öfke dışavurumu ve cinsellik konuları toplumsal ve kültürel boyutlar kazanır. Ergen özellikle son döneme girildiğinde kendini gelecekle ilgili kafası oldukça karışık bir durumda bulabilir. Bunun sonucu olarak duygusal, düşünsel ve davranışsal olarak uç duygulanımlar ya da deneyimler içinde olabilir.

Özet olarak, ergen genellikle davranışları ile ilgili bir çatışma içerisinde değildir. Aksine, ergen davranışları yoluyla sorularına yanıt arar. Ergenlik döneminin amacı ve hedefleri oldukça önemli ve ciddidir. Ancak sonunda varılan nokta görece daha az kalıcıdır. Çünkü gündelik süreçler ve yeni yaşantılar değişimi her zaman olanaklı kılar. Davranışsal deneyimler, ebeveynlerin ve onların değerlerinin reddedilmesi, anne babaya yabancılaşma, bağımlılık ve bağımsızlık çelişkisi bu dönemin gerçekleşmesinin temel unsurlarıdır. Ergenlik alt dönemleri ve bu dönemlere ait temel hedefler bize normal ergeni tanımak ve tanımlayabilmek için oldukça yararlı çerçeveler sunar. Çocuksu bedenden erişkin bedenine devam eden hızlı yolculuk birçok kişiyi karşısında bir erişkin varmışcasına aldatılabilir (Ceza Sorumluluğunun Değerlendirilmesi Rehberi, Syf. 67-68, 2010).

3. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu çalışma ile, 2010 yılında İstanbul ili Sancaktepe ilçesinde iki ayrı ilköğretim okulunda (Nermin Ahmet Hasoğlu İlköğretim Okulu ve Hüseyin Temizel İlköğretim Okulu) ve iki ayrı ortaöğretim okulunda (Samandıra Lisesi ve Tolga Çınar Kız Meslek Lisesi) eğitim-öğretim görmekte olan 300 öğrencinin suç davranışına ilişkin farkındalık düzeyleri belirlenmek istenmiştir. Ancak okulların sınav dönemlerine denk gelen bir zaman aralığında uygulamalar yapılabildiği için okulların ve öğrencilerin ders plan çizelgelerinin dikkate alınma önceliği nedeniyle 231 öğrenciye ulaşılabildi.

Çalışma, problemi betimleme amacı güttüğü için, araştırma yöntemi olarak tarama modeli kullanıldı ve suç davranışına ilişkin farkındalıkları anket yoluyla betimlenmeye çalışıldı.

Uygulanan anketin sosyo-demografik veriler bölümünde bireysel ve ailesel özellikleri sorgulandı. Ayrıca anılan ergenlerin daha önce bir suça karışık karışmadıkları, ailelerinin kriminolojik geçmişleri de sorgulandı.

Anket bölümünde araştırmada incelenen ergenlerin uyuşturucu satma ve özendirme, fiili olarak cinsel tacizde bulunma, uyuşturucu kullanma, sözlü cinsel tacizde bulunma, öğretmenini yaralama, okulun verdiği belgelerde değişiklik yapma, arkadaşını yaralama, öğretmenin eşyalarına zarar verme, küfür ve hakaret etme, arkadaşlarının görüntülerini internette yayınlama, okul eşyalarına zarar verme, kavga etme ve arkadaşlarının eşyalarına zarar verme şeklinde sıralanan davranışları “çok ağır bir suçtur”, “ağır bir suçtur”, “suçtur”, “suç değildir” ve “kesinlikle suç değildir” şıklarından birini seçerek değerlendirme biçimleri incelendi.

Anket bölümünde ki 13 suç teşkil edebilecek davranış Sancaktepe ilçesi genelinde ki “Öğrenci Davranışı Değerlendirme Kurulu” ve “Disiplin Kurulu” raporları taranarak belirlendi. Yapılan tarama da en çok kayıtlara geçmiş ve tekrar etmiş (en az üç kez) 13 suç teşkil edebilecek davranış dikkate alınmıştır.

Suç teşkil eden davranışlar konusundaki bilinç düzeylerinin ayrı ayrı değerlendirilmesinin ardından bu davranışları değerlendirme biçimlerinin ortalaması alınarak her bir öğrenci için birer suç bilinci puanı oluşturuldu (Ankette bu davranışların yer aldığı anket bölümünü boş bırakmayan 224 öğrenci değerlendirme kapsamına alındı).

Uygulanan anketin, suç davranışına ilişkin farkındalıkları bölümünde ise daha önceden anılan ilköğretim okullarının “Öğrenci Davranışını Değerlendirme Kurulu” ve ortaöğretim okullarının “Disiplin Kurulu” kararları, bir yıl geriye dönüşümlü olarak taranarak, en sık rastlanan ve de ceza kanunları bakımından suç oluşturan onüç temel davranış ele alınarak, bu davranışlara ilişkin farkındalıkları sorgulandı.

Elde edilen veriler, istatistiki olarak SPSS veri analizi kullanılarak değerlendirildi.

4. BULGULAR

Bu bölümde araştırmada toplanan verilerin istatistiksel olarak çözümlenmesi ile elde edilmiş olan bulgular verildi ve yorumlandı.

1. Ergenlerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde araştırmada incelenen ergenlerin cinsiyet, yaş, eğitim görmekte oldukları sınıf, nüfusa kayıtlı oldukları il şeklinde sıralanan demografik özellikleri incelenmiştir. Tablo 1'de ve Şekil 1'de araştırmada incelenen ergenlerin cinsiyetlerine göre frekans ve yüzde dağılımları gösterilmiştir.

Tablo 1. Ergenlerin Cinsiyetlerine Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları

Cinsiyet	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kız	140	60,6	60,6	60,6
Erkek	91	39,4	39,4	100,0
Toplam	231	100,0	100,0	

Araştırmada incelenen ergenlerin %60,6'sı kız, geriye kalan %39,4'ü de erkek öğrencilerdir.

Tablo 2. Ergenlerin Yaşlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları

Yaş	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
13	36	15,6	18,9	18,9
14	59	25,5	31,1	50,0
15	95	41,1	50,0	100,0
Toplam	190	82,3	100,0	

Araştırmada incelenen ergenler arasında yaş bilgisini paylaşan öğrencilerin (n:190) yarısı 15 yaşında, 59'u 14 yaşında ve 36'sı 13 yaşında olan öğrencilerdir. Ayrıca yaş ortalamasının $14,31 \pm 0,77$ olduğu görülmüştür. Tablo 3'te ve Şekil 3'te araştırmada incelenen ergenlerin eğitim görmekte oldukları sınıflara göre frekans ve yüzde dağılımları gösterilmiştir.

Tablo 3. Ergenlerin Eğitim Görmekte Oldukları Sınıflara Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları

Sınıf	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
7	73	31,6	31,6	31,6
8	67	29,0	29,0	60,6
9	91	39,4	39,4	100,0

Toplam	231	100,0	100,0	
--------	-----	-------	-------	--

Araştırmada incelenen ergenlerin 91'i 9.sınıfta, 73'ü 7.sınıfta ve 67'si de 8.sınıfta eğitim görmekte olan öğrencilerdir.

Çalışmada 12-15 yaş arası ergenlere ait demografik özelliklerin incelenmesinin ardından bu ergenlerin ailevi özelliklerinin incelenmesine geçilmiştir.

2. Ergenlerin Ailevi Özelliklerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde araştırmada incelenen ergenlerin İstanbul'a göç ile gelip gelmeme durumları, eğer göç ile geldiler ise nereden, ne zaman göç ettikleri, kiminle yaşadıkları, kardeş sayıları, ailenin kaçınıcı çocuğu oldukları, anne-babalarının sağ olma durumları, anne-babalarının birlikte ya da ayrı olma durumları ve anne-babalarının eğitim durumları şeklinde sıralanan ailevi özellikleri incelenmiştir. Tablo 4'te araştırmada incelenen ergenlerin İstanbul'a göç ile gelip gelmeme durumlarına göre frekans ve yüzde dağılımları gösterilmiştir.

Tablo 4. Ergenlerin İstanbul'a Göç İle Gelip Gelmeme Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
İstanbul'a göçle gelenler	117	50,6	50,6	50,6
Yerleşik olanlar	114	49,4	49,4	100,0
Toplam	231	100,0	100,0	

Araştırmada incelenen ergenlerin İstanbul'a göç ile gelip gelmeme durumları konusunda hemen hemen eşit bir dağılıma sahip oldukları görülmüştür. Bu

ergenlerden %50,6'sı İstanbul'a göç ile geldiklerini; geriye kalan %49,4'ü de İstanbul'a göçle gelmediklerini belirtmiştir.

Tablo 5. Ergenlerin İstanbul'a Ne Zaman Göç Ettiklerine (Kategorize Edilmiş) Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
1979-1989	7	3,0	10,6	10,6
1990-2000	42	18,2	63,6	74,2
2001-2008	17	7,4	25,8	100,0
Toplam	66	28,6	100,0	

Tablo 5'te İstanbul'a göç ile geldiğini belirten 117 kişi arasında ne zaman göç ettiği bilgisini paylaşan 66 ergenin yıllara göre kategorize edilmiş biçimde dağılımları verilmiştir.

Tablo 6. Ergenlerin Kiminle Yaşadıklarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Anne-Babamla	220	95,2	96,1	96,1
Annemle	5	2,2	2,2	98,3
Abim-Ablamın Yanında	3	1,3	1,3	99,6
Akrabalarımın Yanında	1	0,4	0,4	100,0
Toplam	229	99,1	100,0	

Tablo 7. Ergenlerin Kardeş Sayılarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tek Çocuk	8	3,5	3,5	3,5
2-4 Kardeşi Var	183	79,2	80,3	83,8
5-7 Kardeşi Var	33	14,3	14,5	98,2
8 ve Üzeri Sayıda Kardeşi Var	4	1,7	1,8	100,0
Toplam	228	98,7	100,0	

Tablo 8. Ergenlerin Ailenin Kaçınıcı Çocuğu Olduklarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
En Büyük Kardeş	85	36,8	37,8	37,8
En Küçük Kardeş	57	24,7	25,3	63,1
Ara Kardeşlerden Biri	83	35,9	36,9	100,0
Toplam	225	97,4	100,0	

Tablo 9. Ergenlerin Anne ve Babalarının Sağ Olma Durumuna Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Annesi Sağ	227	98,3	99,6	99,6
Annesi Vefat Etmiş	1	0,4	0,4	100,0
Babası Sağ	226	97,8	99,1	99,1
Babası Vefat Etmiş	2	0,9	0,9	100,0
Toplam	228	98,7	100,0	

Araştırmada incelenen ergenler arasında anne-babalarının birlikte ya da ayrı olma durumu bilgisini paylaşan 225 kişinin 222'sinin anne-babasının birlikte olduğu görülmüştür.

Tablo 10. Ergenlerin Annelerinin ve Babalarını Eğitim Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Okuma Yazma Bilmiyor (Anne)	40	17,3	17,8	17,8
Okuma Yazma Bilmiyor (Baba)	11	4,8	4,8	4,8
Okuma Yazma Biliyor (Anne)	14	6,1	6,2	24,0
Okuma Yazma Biliyor (Baba)	21	9,1	9,2	14,0
İlkokul Mezunu (Anne)	138	59,7	61,3	85,3
İlkokul Mezunu (Baba)	129	55,8	56,6	70,6
Ortaokul Mezunu (Anne)	23	10,0	10,2	95,6
Ortaokul Mezunu (Baba)	36	15,6	15,8	86,4
Lise Mezunu (Anne)	9	3,9	4,0	99,6
Lise Mezunu (Baba)	24	10,4	10,5	96,9
Üniversite Mezunu (Anne)	1	0,4	0,4	100,0
Üniversite Mezunu (Baba)	7	3,0	3,1	100,0
Toplam (Anne)	225	97,4	100,0	
Toplam (Baba)	228	98,7	100,0	

3. Ergenlerin Kendilerinin ve Ailelerinin Karıştıkları Adli Olaylara İlişkin Bulgular

Bu bölümde araştırmada incelenen ergenlerin ailelerinde suç işleyen ve hapis vb. ceza alan biri olup olmaması ve kendilerinin adli bir olaya karışma durumları incelenmiştir. Tablo 17’de araştırmada incelenen ergenlerin ailelerinde suç işleyen ve hapis vb. ceza alan biri olup olmamasına göre frekans ve yüzde dağılımları gösterilmiştir.

Tablo 13. Ergenlerin Ailelerinde Suç İşleyen Biri Olmasına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Babası ceza almış ya da hapse girmiş	4	1,7	1,8	1,8
Kardeşi ceza almış ya da hapse girmiş	1	0,4	0,4	2,2
Diğer aile bireylerinden birisi (akraba vs.) ceza almış ya da hapse girmiş	5	2,2	2,2	4,5
Ailesinde herhangi biri ceza almamış ya da hapse girmemiş	214	92,6	95,5	100,0
Toplam	224	97,0	100,0	

Tablo 14. Ergenlerin Adli Olaya Karışmalarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Herhangi bir adli olaya hiç karışmamış	213	92,2	97,3	97,3
Daha önce bir kez bir adli olaya karışmış	4	1,7	1,8	99,1
Daha önce birden çok kez adli olaylara karışmış	2	0,9	0,9	100,0
Toplam	219	94,8	100,0	

Örneklem grubuna dahil edilen 12-15 yaş arası ergenlerin kendilerinin ve ailelerinin karıştıkları adli olaylara ilişkin durumların incelenmesinin ardından ergenlerin suç algılarının incelenmesine geçilmiştir.

4. Ergenlerin Suç Algularına İlişkin Bulgular

Tablo 15’de bu değerlendirme biçimlerine ilişkin olarak şıklar arasındaki dağılımlar ve her bir davranışın değerlendirilme biçimine ait ortalama (\bar{x}) ve standart sapma (σ) şeklinde sıralanan istatistikleri verilmiştir.

Tablo 15. Suç Algısına İlişkin Davranışların Değerlendirilme Biçimleri

Davranış	\bar{x}	σ	1		2		3		4		5	
			f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Uyuşturucu satma ve özendirme	1,29	0,80	189	85,1	12	5,4	14	6,3	3	1,4	4	1,8
Fiili olarak cinsel tacizde bulunma	1,45	0,88	164	73,9	27	12,2	22	9,9	6	2,7	3	1,4
Uyuşturucu kullanma	1,46	0,91	162	73,6	29	13,2	19	8,6	5	2,3	5	2,3
Sözle cinsel tacizde bulunma	1,48	0,90	160	72,1	30	13,5	23	10,4	5	2,3	4	1,8
Öğretmenini yaralama	1,51	0,96	157	71,7	28	12,8	25	11,4	2	0,9	7	3,2
Okulun verdiği belgelerde değişiklik yapma	1,79	1,08	125	56,6	42	19,0	36	16,3	11	5,0	7	3,2
Arkadaşını yaralama	1,86	1,04	112	50,0	51	22,8	47	21,0	8	3,6	6	2,7
Öğretmenin eşyalarına zarar verme	2,00	0,97	87	38,8	65	29,0	60	26,8	9	4,0	3	1,3

\bar{x} :Ortalama, σ : Standart Sapma

Davranış	\bar{x}	σ	1		2		3		4		5	
			f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Uyuşturucu satma ve özendirme	1,29	0,80	189	85,1	12	5,4	14	6,3	3	1,4	4	1,8
Fiili olarak cinsel tacizde bulunma	1,45	0,88	164	73,9	27	12,2	22	9,9	6	2,7	3	1,4
Uyuşturucu kullanma	1,46	0,91	162	73,6	29	13,2	19	8,6	5	2,3	5	2,3
Sözle cinsel tacizde bulunma	1,48	0,90	160	72,1	30	13,5	23	10,4	5	2,3	4	1,8
Öğretmenini yaralama	1,51	0,96	157	71,7	28	12,8	25	11,4	2	0,9	7	3,2
Okulun verdiği belgelerde değişiklik yapma	1,79	1,08	125	56,6	42	19,0	36	16,3	11	5,0	7	3,2
Arkadaşını yaralama	1,86	1,04	112	50,0	51	22,8	47	21,0	8	3,6	6	2,7
Öğretmenin eşyalarına zarar verme	2,00	0,97	87	38,8	65	29,0	60	26,8	9	4,0	3	1,3

Davranış	\bar{x}	σ	1		2		3		4		5	
			f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Küfür ve hakaret etme	2,10	0,96	80	35,7	52	23,2	84	37,5	6	2,7	2	0,9
Arkadaşlarının görüntülerini internette yayınlama	2,24	1,19	90	40,4	30	13,5	70	31,4	26	11,7	7	3,1
Okul eşyalarına zarar verme	2,32	0,99	55	24,8	64	28,8	87	39,2	9	4,1	7	3,2
Kavga etme	2,35	1,02	63	28,3	43	19,3	97	43,5	16	7,2	4	1,8
Arkadaşlarının eşyalarına zarar verme	2,41	0,94	48	21,6	55	24,8	102	45,9	14	6,3	3	1,4

Davranışları değerlendirme biçimleri; 1: Çok Ağır Bir Suçtur, 2: Ağır Bir Suçtur, 3: Bir Suçtur, 4: Suç Değildir, 5: Kesinlikle Suç Değildir şeklinde kodlanmıştır. Ortalamanın düşük olması çok ağır bir suçtur şeklindeki algıya yaklaşıldığını göstermektedir.

Kodlamadan dolayı ortalamanın düşük olması suç teşkil eden davranışlar konusunda bilincin arttığını göstermektedir. Tablo 19, ortalamaların artan sıralamasında düzenlenmiştir. Buna göre tabloda üst sıralarda yer alan davranışlar hakkında suç bilincinin en yüksek olduğu, alt satırlara inildikçe o davranış hakkındaki suç bilincinin azaldığı anlaşılmaktadır. Suç bilincinin 12-15 yaş arası ergenler arasında en yüksek olduğu davranışlar; uyuşturucu satma ve özendirme ($\bar{x}=1,29\pm 0,80$), fiili olarak cinsel tacizde bulunma ($\bar{x}=1,45\pm 0,88$), uyuşturucu kullanma ($\bar{x}=1,46\pm 0,91$), sözle cinsel tacizde bulunma ($\bar{x}=1,48\pm 0,90$) ve öğretmenini yaralama ($\bar{x}=1,51\pm 0,96$) şeklinde ortaya çıkmıştır. Ortalama değerlerinin 1,29 ile 2,41 arasında değişiyor oluşu genel olarak suç teşkil eden

davranışlar konusunda bilincin yüksek olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte bu konudaki bilincin diğer davranışlar arasında en düşük olduğu davranışlar ise okul eşyalarına zarar verme ($\bar{x}=2,32\pm 0,99$), kavga etme ($\bar{x}=2,35\pm 1,02$) ve arkadaşlarının eşyalarına zarar verme ($\bar{x}=2,41\pm 0,94$) şeklinde sıralanan davranışlardır. Arkadaşlarının görüntülerini internette yayınlama davranışına ($\bar{x}=2,24\pm 1,19$) ait suç bilincinin de son sıralarda yer alması da dikkat çekmiştir.

Tablo 16. Suç Algısı Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

N	224
Ortalama (\bar{x})	1,870
Standart Sapma (σ)	0,623
Medyan	1,769
Mod	1,000
Minimum	1,000
Maksimum	3,923

Suç bilinci puanlarına ait ortalama değerinin $1,870\pm 0,623$ olması ve medyan değerinin 1,769 olması, 12-15 yaş arası ergenlerde genel olarak suç bilincinin yüksek olduğunu göstermektedir. En çok tekrar eden veriyi gösteren mod değerinin 1,000 olması, örneklem grubunda suç bilinci puanı 1,000 olanların (bütün olumsuz davranışları “çok ağır bir suçtur” şeklinde değerlendirenlerin) çoğunlukta olduğunu göstermektedir. Puanlara ait verilerin 1,000 ile 3,923 arasında değiştiği görülmüş ve 12-15 yaş arası ergenlerde genel olarak suç bilincinin yüksek olduğu ancak örneklem grubunda 3,923 ortalama ile suç bilinci düşük ergenlerin de yer aldığı görülmüştür. Suç bilinci düzeylerinin ergenlerde genel olarak değerlendirilmesinin ardından bu bilinç düzeylerinin 12-15 yaş arası ergenlerin çeşitli özelliklerine göre incelenmesine geçilmiştir.

4.1. Suç Algılarının Ergenlerin Çeşitli Özelliklerine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Bu bölümde öncelikle hesaplanan suç bilinci puanları, ergenlerin demografik

özelliklerine göre incelenmiş ve bu özelliklere göre gruplanan ergenler arasında suç bilinci düzeylerinin farklılaşma durumları araştırılmıştır. Tablo 16'da bu incelemelere ait veriler gösterilmiştir.

Tablo 16. Demografik Özelliklere Göre Suç Algısının İncelenmesi

		Suç Algısı Puanları			
Değişkenler	Gruplar	Ortalama (\bar{x})	Standart Sapma (σ)	Test İstatistiği	p
	Kız (n:140)	1,806	0,506		
Cinsiyet	Erkek (n:84)	1,976	0,771	-1,989 (t)	0,048*
	Toplam (n:224)	1,870	0,623		
	13Yaşında (n:36)	1,980	0,593		
	14Yaşında (n:58)	1,879	0,684		
Yaş	15Yaşında (n:90)	1,793	0,579	1,231 (F)	0,294
	Toplam (n:184)	1,857	0,618		

	7.Sınıf (n:73)	2,058	0,607		
Sınıf	8.Sınıf (n:65)	1,687	0,655	6,477 (F)	0,002*
	9.Sınıf (n:86)	1,849	0,570		
	Toplam (n:224)	1,870	0,623		
	İstanbul (n:93)	1,919	0,686		
Nüfusa Kayıtlı Olduğu İl	İstanbul Haricinde Bir İl (n:131)	1,835	0,573	0,997 (t)	0,320
	Toplam (n:224)	1,870	0,623		

* ($p < 0,05$) gruplar arasındaki farklılık 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır.

Not: Düşük puan, çok ağır bir suçtur şeklindeki algıya yaklaşıldığını (suç bilincinin arttığını) göstermektedir.

- Cinsiyet değişkenine göre suç bilinci düzeyleri incelendiğinde; kız öğrencilerin, erkeklere kıyasla suç bilinci düzeylerinin (ortalama değerlerine göre) daha yüksek olduğu ve iki grup arasındaki **farkın** istatistiksel olarak **anlamlı olduğu** ($t = -1,989$; $p = 0,048 < 0,05$) görülmüştür.
- Yaş değişkenine göre suç bilinci düzeyleri incelendiğinde; gruplar arasında suç bilinci düzeylerinin yüksekten düşüğe doğru; 15 yaş, 14 yaş ve 13 yaş şeklinde sıralandığı ancak gruplar arasındaki **farklılığın** istatistiksel olarak **anlamlı olmadığı** ($F = 1,231$; $p = 0,294 > 0,05$) görülmüştür.

- Şuanda eğitim görülmekte olunan sınıf değişkenine göre suç bilinci düzeyleri incelendiğinde; gruplar arasında suç bilinci düzeylerinin yüksekten düşüğe doğru; 8.Sınıf, 9.Sınıf ve 7.Sınıf şeklinde sıralandığı ve gruplar arasındaki **farklılığın** istatistiksel olarak **anlamli olduğu** ($F=6,477$; $p=0,002<0,05$) görülmüştür.
- 12-15 yaş arası ergenlerin nüfusa kayıtlı oldukları illere (İstanbul ve İstanbul dışı olarak) göre suç bilinci düzeyleri incelendiğinde; nüfusa İstanbul haricinde bir ilde kayıtlı olanların, nüfusa İstanbul'da kayıtlı olanlara kıyasla suç bilinci düzeylerinin (ortalama değerlerine göre) daha yüksek olduğu ancak iki grup arasındaki **farkın** istatistiksel olarak **anlamli olmadığı** ($t=0.997$; $p=0,320>0,05$) görülmüştür.

Hesaplanan suç bilinci puanları, ergenlerin ailevi özelliklerine göre incelenmiş ve bu özelliklere göre gruplanan ergenler arasında suç bilinci düzeylerinin farklılaşma durumları araştırılmıştır. Tablo 22'de bu incelemelere ait veriler gösterilmiştir.

Tablo 22. Ailevi Özelliklere Göre Suç Algısının İncelenmesi

		Suç Algısı Puanları			
Değişkenler	Gruplar	Ortalama (\bar{x})	Standart Sapma (σ)	Test İstatistiği	p
İstanbul'a Göç İle Gelip Gelmemeye Durumu	İstanbul'a göç gelenler (n:114)	1,868	0,638		
	İstanbul'a göç gelmeyenler (n:110)	1,872	0,609	-0,055 (t)	0,956
	Toplam (n:224)	1,870	0,623		
	1979-1989 (n:6)	1,923	0,383		
İstanbul'a Ne Zaman Göç Edildiği	1990-2000 (n:42)	1,850	0,655	0,258 (F)	0,774
	2001-2008 (n:16)	1,747	0,437		
	Toplam (n:64)	1,831	0,582		
Kiminle Yaşadığı	Anne-Babamla (n:215)	1,868	0,624	0,418 (F)	0,740

	Annemle (n:5)	1,800	0,577		
	Abim-Ablamın Yanında (n:3)	2,214	0,802		
	Akrabalarımın Yanında (n:1)	1,538	.		
	Toplam (n:224)	1,870	0,623		
Kardeş Sayısı	Tek Çocuk (n:8)	1,656	0,411	1,137 (F)	0,335
	2-4 Kardeşi Var (n:180)	1,909	0,651		
	5-7 Kardeşi Var (n:32)	1,725	0,465		
	8 ve Üzeri Sayıda Kardeşi Var (n:3)	1,872	0,654		
	Toplam (n:223)	1,873	0,622		

Tablo 22. (Devamı)

	En Büyük Kardeş (n:85)	1,933	0,628		
Ailenin Kaçınıcı Çocuğu Olduğu	En Küçük Kardeş (n:54)	1,791	0,505	0,870 (F)	0,420
	Ara Kardeşlerden Biri (n:81)	1,859	0,691		
	Toplam (n:220)	1,871	0,625		
	Anne sağ (n:222)	1,870	0,622		
Annenin Sağ Olma Durumu	Anne vefat etmiş (n:1)	1,154	.	1,149 (t)	0,252
	Toplam (n:223)	1,867	0,623		
	Baba sağ (n:221)	1,864	0,623		
Babanın Sağ Olma Durumu	Baba vefat etmiş (n:2)	2,269	0,598	-0,917 (t)	0,360
	Toplam (n:223)	1,867	0,623		
Anne-Babanın Birlikte yada Ayrı Olma Durumu	Anne-Babası Birlikte (n:217)	1,871	0,625		
	Anne-Babası Ayrı (n:3)	1,539	0,277	0,919 (t)	0,359
	Toplam (n:220)	1,867	0,622		
	Okuma Yazma Bilmiyor (n:39)	1,909	0,562		
Annenin Eğitim Durumu	Okuma Yazma Biliyor (n:14)	1,969	1,059	1,961 (F)	0,086
	İlkokul Mezunu (n:137)	1,819	0,584		

	Ortaokul Mezunu (n:22)	1,857	0,525		
	Lise Mezunu (n:7)	1,978	0,475		
	Üniversite Mezunu (n:1)	3,615	.		
	Toplam (n:220)	1,861	0,618		
	Okuma Yazma Bilmiyor (n:10)	1,844	0,518		
	Okuma Yazma Biliyor (n:20)	2,170	0,829		
	İlkokul Mezunu (n:127)	1,853	0,589		
Babanın Eğitim Durumu	Ortaokul Mezunu (n:35)	1,658	0,500	2,792 (F)	0,018*
	Lise Mezunu (n:24)	1,855	0,565		
	Üniversite Mezunu (n:7)	2,375	0,980		
	Toplam (n:223)	1,867	0,623		

* (p<0,05) gruplar arasındaki farklılık 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır.

Not: Düşük puan, çok ağır bir suçtur şeklindeki algıya yaklaşıldığını (suç bilincinin arttığını) göstermektedir.

- İstanbul'a göçle gelenlerin, İstanbul'a göçle gelmeyenlere kıyasla suç bilinci düzeylerinin (ortalama değerlerine göre) daha yüksek olduğu ancak iki grup arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı (t=-0.055; p=0,956>0,05) görülmüştür.

- İstanbul'a göçle gelmiş olanlar arasında göç zamanına göre suç bilinci düzeyleri incelendiğinde gruplar arasında suç bilinci düzeylerinin yüksekte düşüğe doğru; 2001-2008 arası göç edenler, 1990-2000 arası göç edenler ve 1979-1989 arası göç edenler şeklinde sıralandığı ancak gruplar arasındaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ($F=0,258$; $p=0,774>0,05$) görülmüştür.
- 12-15 yaş arası ergenlerin kiminle yaşadıklarına göre suç bilinci düzeyleri incelendiğinde gruplar arasında suç bilinci düzeylerinin yüksekte düşüğe doğru; akrabalarının yanında yaşayanlar, annesiyle yaşayanlar, anne ve babasıyla yaşayanlar ve abi/ablasının yanında yaşayanlar şeklinde sıralandığı ancak gruplar arasındaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ($F=0,418$; $p=0,740>0,05$) görülmüştür.
- Kardeş sayısı değişkenine göre suç bilinci düzeyleri incelendiğinde gruplar arasında suç bilinci düzeylerinin yüksekte düşüğe doğru; tek çocuk olanlar, 5-7 kardeşi olanlar, 8 ve üzeri sayıda kardeşi olanlar ve 2-4 kardeşi olanlar şeklinde sıralandığı ancak gruplar arasındaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ($F=1,137$; $p=0,335>0,05$) görülmüştür.
- Ailenin kaçınıcı çocuğu olduğu değişkenine göre suç bilinci düzeyleri incelendiğinde gruplar arasında suç bilinci düzeylerinin yüksekte düşüğe doğru; en küçük kardeş olanlar, ara kardeşlerden biri olanlar ve en büyük kardeş olanlar şeklinde sıralandığı ancak gruplar arasındaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ($F=0,870$; $p=0,420>0,05$) görülmüştür.
- Annesi vefat etmiş olanların (n:1), annesi sağ olanlara kıyasla suç bilinci düzeylerinin (ortalama değerlerine göre) daha yüksek olduğu ancak iki grup arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ($t=1,149$; $p=0,252>0,05$) görülmüştür. Gruplardan birindeki kişi sayısı oldukça az olduğundan bu karşılaştırmadan sağlıklı bir sonuç alınamayacağı düşünülmüştür.
- Babası sağ olanların, babası vefat etmiş (n:2) olanlara kıyasla suç bilinci düzeylerinin (ortalama değerlerine göre) daha yüksek olduğu ancak iki grup arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ($t=-0,917$; $p=0,360>0,05$) görülmüştür.

görülmüştür. Gruplardan birindeki kişi sayısı oldukça az olduğundan bu karşılaştırmadan sağlıklı bir sonuç alınamayacağı düşünülmüştür.

- Anne-babası ayrı (n:3) olanların, anne-babası birlikte olanlara kıyasla suç bilinci düzeylerinin (ortalama değerlerine göre) daha yüksek olduğu ancak iki grup arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ($t=0,919$; $p=0,359>0,05$) görülmüştür. Gruplardan birindeki kişi sayısı oldukça az olduğundan bu karşılaştırmadan sağlıklı bir sonuç alınamayacağı düşünülmüştür.
- 12-15 yaş arası ergenlerin annelerinin eğitim düzeylerine göre suç bilinci düzeyleri incelendiğinde gruplar arasında suç bilinci düzeylerinin yüksekten düşüğe doğru; annesi ilkokul mezunu olanlar, annesi ortaokul mezunu olanlar, annesi okuma yazma bilmeyenler, annesi yalnızca okuma yazma bilenler, annesi lise mezunu olanlar ve annesi üniversite mezunu olanlar (n:1) şeklinde sıralandığı ancak gruplar arasındaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ($F=1,961$; $p=0,086>0,05$) görülmüştür. Gruplardan birindeki kişi sayısı oldukça az olduğundan oluşan sıralamanın yanıltıcı olabileceği ve bu karşılaştırmadan sağlıklı bir sonuç alınamayacağı düşünülmüştür.
- 12-15 yaş arası ergenlerin babalarının eğitim düzeylerine göre suç bilinci düzeyleri incelendiğinde gruplar arasında suç bilinci düzeylerinin yüksekten düşüğe doğru; babası ortaokul mezunu olanlar, babası okuma yazma bilmeyenler, babası ilkokul mezunu olanlar, babası lise mezunu olanlar, babası yalnızca okuma yazma bilenler ve babası üniversite mezunu olanlar şeklinde sıralandığı ve gruplar arasındaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($F=2,792$; $p=0,018<0,05$) görülmüştür. Hesaplanan suç bilinci puanları, ergenlerin ailelerinde adli bir olaya karışmış kimselerin bulunma durumu ya da kendilerinin adli bir olaya karışmış olma durumlarına göre incelenmiş ve bu özelliklere göre gruplanan ergenler arasında suç bilinci düzeylerinin farklılaşma durumları araştırılmıştır. Tablo 23'te bu incelemelere ait veriler gösterilmiştir.

Tablo 23. Karışılan Adli Olaylara Göre Suç Algısının İncelenmesi

Değişkenler	Gruplar	Suç Algısı Puanları			
		Ortalama (\bar{x})	Standart Sapma (σ)	Test İstatistiği (F)	p
	Babası ceza almış ya da hapse girmiş (n:4)	2,327	0,450		
	Kardeşi ceza almış ya da hapse girmiş (n:1)	1,846	.		
Ailelerinde Suç İşleyen Biri Olması	Diğer aile bireylerinden birisi (akraba vs.) ceza almış ya da hapse girmiş (n:5)	2,123	0,409	1,092	0,353
	Ailesinde herhangi biri ceza almamış ya da hapse girmemiş (n:209)	1,850	0,619		
	Toplam (n:219)	1,865	0,614		
	Herhangi bir adli olaya hiç karışmamış (n:209)	1,868	0,604		

5.TARTIŞMA VE SONUÇ

Günümüzde artık gençlik döneminin eskiden olduğundan daha zor bir yaşam evresi olduğu konuşulmaktadır. Toplumsal yaşam daha karmaşık hale gelmiştir. Toplumsal gelişim, insanlık tarihinde belki de ilk kez bu kadar büyük ölçekte, gençlere, kendilerine anne babalarının yaşamlarının basit bir tekrarı olmayacak bir gelecek hazırlayabilmeleri olanağını sağlamaktadır. Olanak gibi duran bu durum ergenlerin dürtüsellikleri ve tamamlanmamış kimlik oluşumu ile birleştiğinde “suç” kabul edilen davranışlarla olan tanışıklığını ve girişimlerini de arttırmaktadır.

Çocuk suçluluğu son yıllarda tüm ülkelerin önemli sorunlarından biri haline gelmiştir (Estrada, 1999; Leary vd 2003; Kandakai ve King, 2002; Smith ve Smith, 2006). Suçlu çocuğun, suçlu yetişkinlerden ayrı olarak değerlendirilmesi ve onları yeniden eğiterek topluma kazandırma düşüncesi oldukça yenidir. Ceza hukuku bakımından çocuk olarak kabul edilen kişiler, gelişim psikolojisi bakımından “ergen” ya da “genç” sayıldığından, batı ülkelerinde “çocuk suçluluğu” değil, “genç suçluluğu” kavramı kullanılmaktadır. Bizde ise “çocuk suçluluğu” kavramı, suçu işlediği sırada 18 yaşını tamamlamamış kişiler anlamında kullanılmaktadır.

Tarihsel açıdan baktığımızda ergenlik olgusunun 19. yy’dan başlayarak ortaya çıktığını görüyoruz. Biyolojik bir gerçeklik olarak erenlik evrenseldir ama, ergenlik modern çağların bir icadı gibi gözükmektedir. Ergenliğin bir dönem olarak tanınması, okulun toplumsal rolünün artması ile birlikte (Parman, 2008). Ergenlik denen bu yeni ruhsal örgütlenme iki alt bölüme ayrılır. Bu yaklaşımı benimseyenlerden psikanalist Florence Guignard ergenliğin ilk evresinde bir yandan yeniyetmelikle dürtülerin yenilenmesine bağlı olarak uyarılmanın, bir yandan da, topluluk ilişkilerinin kazandığı yepyeni önemin egemen olduğunu söylemiştir. Ergenliğin ikinci aşamasının ise, bir yandan insan yalnızlığının keşfedildiği, diğer yandan da çift ilişkilerinin keşfedildiğini söylemiştir. Yine Guignard çocukluktan çıkışın o yaşlı gölgesinin her iki aşamasına da düştüğünü belirtmekle birlikte, ilk aşamada genelde manik yanı, ikinci aşamadaysa tüm

depresif tehlikelerin gözlemlendiğini söylemiştir (Guignard, 2010).

Yavuzer de ergenlik evresi içindeki dönemlere bakıldığında; 12-15 yaş dolaylarının olumsuz bir dönem olarak tanımlandığını söylemiştir. Karşıtlık, dengesizlik olgularıyla nitelendirilen bu dönemden sonra gelen 16-21 yaşları arasındaki dönemin ise olumluluk dönemi olarak kabul edildiğini belirtmiştir (Yavuzer, 1993).

Ögel ve arkadaşlarının yaptığı araştırmaya göre ilk suç işleme yaşı ağırlıklı olarak 13-15 yaş (%42.6) arasında tespit edilmiştir. Araştırmadaki bir başka önemli bulgu suç işleme, bıçak, çakı gibi kesici alet taşıma ve şiddet olayları sonucunda bir başkasını yaralama davranışlarının çoğunlukla 13-15 yaşları arasında ilk defa görüldüğüdür (2004).

Araştırmada cinsiyet değişkenine göre suça yönelik farkındalıkları incelendiğinde; kız öğrencilerin, erkeklere kıyasla suç farkındalık düzeylerinin daha yüksek olduğu ve iki grup arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür. Bu sonuç yine birçok araştırmayla benzerlik göstermektedir (Atik, 2006; Tıprıdamaz ve Sipahi, 2008; Scheithhauer ve ark., 2006; Marini ve ark., 2006; Pellegrini ve Long, 2002; Barboza ve ark., 2009; Boswort ve ark., 1999; Liloğlu ve Cenkseven ve Önder, 2010).

Dökmen, toplumsallaşma sürecinde erkek ve kız çocuklarının öğrendikleri, kültürün cinsiyetlerine uygun bulduğu duygu, tutum, davranış ve roller arasındaki farklılıkları toplumsal cinsiyet farklılıkları olarak ele almak gerektiğini "Toplumsal Cinsiyet Farklılıkları" kitabında belirtmiştir. Bu toplumsal cinsiyet farklılıklarına ilişkin beklentiler, cinsiyet kalıp yargıları biçiminde toplumda yaygın kabul gören inançlara dönüşürler ve sosyal davranışı büyük ölçüde biçimlendirirler (Dökmen, 2004).

Araştırmada 12-15 yaş arası ergenlerin babalarının eğitim düzeylerine göre suça yönelik farkındalık düzeyleri incelendiğinde gruplar arasında suç farkındalık düzeylerinin yüksekten düşüğe doğru; babası ortaokul mezunu olanlar, babası okuma yazma bilmeyenler, babası ilkokul mezunu olanlar, babası lise mezunu

olanlar, babası yalnızca okuma yazma bilenler ve babası üniversite mezunu olanlar şeklinde sıralandığı ve gruplar arasındaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür. Bununla ilgili olarak bu aile sitemlerinin daha kapalı olduğu ve geleneksel değerlerin daha çok egemen olduğu, çocuklara bu değerlerin daha ağırlıklı olarak aktarıldığı için bu istatistiksel farkın anlamlı olabileceği düşünülmektedir.

Bireylerin almış oldukları eğitim düzeyi ile suç içeren davranışlara sahip olmaları ve sonuçta hukuk sistemi tarafından cezai yaptırımlarla karşılaşma olasılığını konu edinen 2004 yılındaki araştırma sonucuna göre hiç okula gitmemiş okumaz yazmaz bir bireyin eğitim almış bir bireye göre daha az suç işlediği bulunmuştur. Ancak bu sonucu açıklayabilmek için araştırmanın sınırlılıkları ve bireylerin yaş ve sosyo-ekonomik düzeyleri dikkate alınması gereken önemli faktörlerdir. Bu konuda daha kapsamlı çalışmalara gerek vardır (Işık, 2006).

Ailelerinde suç işleyen biri olma durumuna göre 12-15 yaş arası ergenlerin suça yönelik farkındalık düzeyleri incelendiğinde gruplar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Araştırmada kullanılan ankette ki 13 suç teşkil eden davranışa yönelik ergenlerin farkındalıklarına bakıldığında; farkındalığın diğerlerine göre düşük olduğu davranışların okul eşyalarına zarar verme, kavga etme, arkadaşlarının eşyalarına zarar verme ve arkadaşlarının görüntülerini internette yayınlama davranışına ait olduğu dikkat çekmiştir.

Arkadaşlık, çocukluk, ergenlik ve erişkinlik dönemlerinde farklı gereksinimlere karşılık gelen bir kurumdur (Parman, 2010). Ergen için yaşlıları aile evreninden çıkış için bir kapıdır, yeni bir nirengi noktası, anne-babasına karşı kullandığı bir dayanaktır. Yetişkinlikte ki arkadaşlıklarımızda kontrol etme arzusu daha baskınken ergenlikte kaynaşma arzusu daha baskındır (Phillips, 1997). Arkadaşlığın temelini sevginin oluşturması, arkadaşlık bağlarının kimi kez zedelenmesine yol açar. Klein, “Aşk ve nefret” başlıklı yazısında ergenlikte bilinçli veya bilinçdışı cinsel duyguların gücünün arkadaşlığın en önemli tehdit edeni olduğunu ve bunun da ergenlik dönemi arkadaşlıklarının oynak-kararsız

olmasına yol açtığını belirtir (Parman, 2010).

Araştırmada eşyalara zarar verme davranışına yönelik farkındalığın daha düşük olduğu görülmüştür. Bunun nedenlerinin ne olabileceğine bakıldığında karşımıza tam da ergenlikte sınırların henüz oluşmadığı realitesi çıkmaktadır. Bu sınırlara ilişkin yoksunluk “Ben nerde başlıyorum?”, “Öteki nerde başlıyor?” soruları ile kendini gösterir.

Arkadaşlıklarla ilgili seçimlerinde karşı tarafı kendisinin bir uzantısı gibi görüp onun haklarını onun eşyalarını ve hatta onun bedenini kendi kişisel alanına dahil edip sınırları, mahremiyeti olduğu, “öteki” olduğu gerçeğini göz ardı eder. Okul’u ayrı bir kamusal alan-kendi gerçekliği olan, kendi işleyişi ve kuralları olan-görmekte zorlanarak, kendi kişisel alanını (dürtüselliğini, arzularını, sınır tanımazlığını) devam ettirebileceği ve yayabileceği bir yer gibi algılamadan kaynaklı eşyalara zarar vermesini ve kişisel sınırları zorlayıcı davranışlara neden olabilmektedir. Bu hem arkadaşları, hem okul ve okul eşyaları için tahrip edici, istismar edici ve suç teşkil edici davranışlarda ki farkındalığını engellemektedir.

Bedensel dönüşümler ve yeni bir dürtüsellekle karşı karşıya kalan ergen dışarıdan gelen her uyarana karşı bir müdahale hissi yaşayabilir. Bu okulda alınan yönetsel bir kararla ilgili ya da arkadaşlarının ona taktığı bir lakapla ilgili de böyle yaşanabilir. Bu anlamda ergenlik travmatik olur ve şiddetli eyleme geçiş bu edilgenlik hissinden yani dışarıdan gelen müdahaleden kaçma denemesidir.

Ergenler için pasiflik, edilgenlik bağımlılık demektir, erişkinlerden beklentide olmak demektir. Zamanın akışına mekan değiştirerek yanıt verirler, örneğin evden kaçarlar, okuldan kaçarlar. Mekanın bu şekilde “eyleme koyma”larla zapt edilmesi çabası erişkinlerin müdahalesini gerektirecek, bu gençlerin ruhsal aygıtlarının yapamadığını tampon rolü oynayarak çevreleri yapacaktır. Toplumsal değişimler karşısında erişkinler eski modellerin nostaljisine kapılmak yerine, düşünmeye ve katlanılabilir bir diyalogun oluşmasına çalışabilirler. Bu arabulucular bularak, sınırlar koyarak ve tutkusal sürtüşmelerden üçüncü bir kişinin yardımıyla çıkmayı öğrenerek sağlanabilir. Bir tartışma alanı yaratmayı öğrenmek önemlidir. Kırılgan ergenler ötekilerle ilişkilerini tartışabilmelerini,

ama aynı zamanda belirli bir ilişki mesafesini koruyabilmelerini sağlayacak bu tür bir ruhsal alana sahip değildiler.

Günümüzde internette yeni sosyal paylaşım sitelerinin ortaya çıkışı (facebook, twitter, vb.) insanların kendilerini sosyal ilişkilerden yalıtımına ve yalnızlığa karşı bulunduğu bir çözüm olarak görülmesine rağmen özel hayatların deşifre olmasına, mahremiyetin tehdit altında olmasına da neden olabilmektedir. Bu sebeptendir ki artık “bilşim suçları” diye bir alandan söz edebilmekteyiz.

Ergenler arasında popüler olmanın yollarından en önemlisi haline gelmeye aday bu iletişim ağının başkalarının özel bilgilerinin, özel anlarının yani özel hayatının paylaşılması gibi bir ihlale kurban verilebildiği gözlemlenmektedir. Ergenler popülerlik uğruna, sayfaları en çok ziyaret edilen olmak uğruna arkadaşlarından izinsiz bu paylaşımlara daha fazla başvurabilmektedirler.

Ergenlerin dürtüsellikleri, sınırlar noktasında ki güçlükleri bu sosyal paylaşım sitelerinin olanakları ile birleştiğinde “yakınlık terörizmi” diyebileceğimiz suç teşkil edebilecek salınımlara daha fazla kurban verilmesine neden olabilecek bir dönemi muştulamaktadır. Bu nedenle araştırmada arkadaşlarının görüntülerini internette yayınlama davranışına yönelik farkındalık düzeylerinin düşük çıkmasının nedenleri anlaşılabilir.

Araştırmada genel olarak suç teşkil eden davranışlar konusunda farkındalık yüksek olmakla birlikte, diğerlerine göre farkındalığı düşük çıkan suç teşkil edebilecek davranışların varlığının dikkat çekici olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmanın sadece İstanbul ili Sancaktepe ilçesinde ki üç okulda yapılmış olması kapsam açısından bir sınırlılık olarak kabul edilebilir. Seçilen örneklemin sayı ve özellik açısından temsil gücünün yeterli olmayışı da bir sınırlılık olarak görülebilir.

Eğitimi halihazırda devam eden bu çocukların örgün eğitim içinde olmalarının, farkındalık düzeylerinin yüksek çıkmasında belirleyici olduğu düşünülmektedir.

Literatüre bakıldığında ergenlerde suç teşkil edebilecek davranışlara yönelik

farkındalık düzeyleri ile ilgili çalışmaların oldukça sınırlı olduğu dikkati çekmektedir. Bu durum elde ettiğimiz bulguyu sistemli olarak karşılaştırma imkanını kısıtlamakta, buna karşın çalışmamıza özgünlük açısından değer katmaktadır.

Bu çerçevede çocuk/ergen suçun faili olurken aynı zamanda mağduru olan bir varlıktır, ceza hukukunun en kırılgan süjesidir. Bu nedenlerle pozisyonuna uygun ve kendine özgü bir soruşturma ve kovuşturma rejimine, infaz sistemine tabi olması gereklidir.

6. ÖZETLER

Bu çalışmanın amacı, 12-15 yaş arasında örgün eğitim içinde yer alan ergenlerin okula, öğretmene ve akranlarına karşı suç unsuru taşıyabilecek eylemlerine yönelik farkındalıklarının araştırılmasıdır.

Bu çalışma ile, 2010 yılında İstanbul ili Sancaktepe ilçesinde iki ayrı ilköğretim okulunda (Nermin Ahmet Hasoğlu İlköğretim Okulu ve Hüseyin Temizel İlköğretim Okulu) ve iki ayrı ortaöğretim okulunda (Samandıra Lisesi ve Tolga Çınar Kız Meslek Lisesi) eğitim-öğretim görmekte olan 231 öğrencinin suç unsuru taşıyabilecek eylemlerine ilişkin farkındalık düzeyleri belirlenmek istenmiştir.

Çalışma, problemi betimleme amacı güttüğü için, araştırma yöntemi olarak tarama modeli kullanıldı ve suç davranışına ilişkin farkındalıkları anket yoluyla betimlenmeye çalışıldı. Uygulanan anketin sosyo-demografik veriler bölümünde bireysel ve ailesel özellikleri sorgulandı. Ayrıca anılan ergenlerin daha önce bir suça karışıp karışmadıkları, ailelerinin kriminolojik geçmişleri de sorgulandı.

Anket bölümünde araştırmada incelenen ergenlerin suça yönelik farkındalıkları okul yaşamı ve bu yaşantının olanak sağladığı sosyal ilişki alanlarında (akran ve öğretmen) görülebilecek suç unsurları ile sınırlandırılmıştır. Bu doğrultuda hazırlanan anket bu üç etkileşim alanına yönelik oluşturulmuştur. Elde edilen veriler istatistiki olarak değerlendirilmiştir.

Araştırmada kullanılan ankette ki 13 suç teşkil eden davranışa yönelik ergenlerin farkındalıklarına bakıldığında; farkındalığın diğerlerine göre düşük olduğu davranışların okul eşyalarına zarar verme, kavga etme, arkadaşlarının eşyalarına zarar verme ve arkadaşlarının görüntülerini internette yayınlama davranışına ait suç bilincinin yer alması dikkat çekmiştir.

Anahtar kelimeler: Çocuk suçluluğu, ergen suçluluğu, farkındalık, suç

7. ABSTRACT

This study aims to investigate the awareness of 12-15 years old schooled adolescents about the activities which may carry criminal nature towards their school, teacher and peers.

This study tried to find out the levels of awareness of 231 students about the activities which may carry criminal nature. These students were studying at two different primary schools and two different secondary schools in the city of İstanbul, province of Sancaktepe. Namely, these schools are Nermin Ahmet Hasoğlu Primary School and Hüseyin Temizel Primary School and Samandıra High School and Tolga Çınar Girls Vocational High School.

This study used scanning model as it aims to describe the problem. It used surveys to describe the awareness of criminal behavior. Individual and family characteristics were investigated in the socio-demographic section of the survey. In addition, it was also investigated whether the investigated adolescents and their families had got involved in crime.

In the survey section, the awareness is restricted to the criminal acts that may be observed within the environment of school life and the social life surrounding school life (teacher and peers). The survey prepared in this respect was formed towards these three interactive areas. The data was analyzed statistically.

When the awareness of adolescents towards 13 criminal behaviors are observed, it is seen that the criminal behavior whose awareness is low according to others are damaging school property, fighting, damaging peers' properties, sharing peers' videos and photos on the internet, which caught a considerable attention.

Keywords: Child crimes, Juvenile crimes, awareness, crime

8. KAYNAKLAR

1. AKINCI, F. S. (2007) Kriminoloji, s. 27-31, Beta Basım, İstanbul.
2. AKYÜZ, E. (2000) Ulusal ve Uluslar arası Hukukta Çocuğun Haklarının ve Güvenliğinin Korunması, s. 593-594, Milli Eğitim Basımevi, Ankara.
3. ANAYURT, Ö. (2001) Hukuka Giriş ve Hukukun Temel Kavramları, Seçkin Yayınları, Ankara.
4. ATAĞ, İ. E. (2006) Ergenlerde Gebelik ve Annelik Üzerine Kısa Bir Gözden Geçirme, *Yansıtma Dergisi* 5-6: 167-178.
5. BAL, H. (2003) Hukuk-Hukuk Sosyolojisi, Süleyman Demirel Üniversitesi Yayın No: 32, Isparta.
6. BOZKURT, E. (2002) Hukukun Temel Kavramları, Nobel Yayınları, Ankara.
7. BROWN, F. and CANDICE, F. (1999) The Development of Romantic Relationship in Adolescence, USA: Cambridge University Pres.
8. CANAT, S. (1998) Ergenlik Döneminde Cinsellik, *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Derneği Yayınları*, 2: 5-10.
9. COŞKUN, A., DOĞANGÜN, B., FIRAT, C., GÜMÜŞHAN, E., ÖKTEM, F., ÖZTÜRK, F. ve diğerleri. (2010). Ceza Sorumluluğunun Değerlendirilmesi Rehberi, Dumat Ofset, Ankara.
10. DEREBOY, İ. F. (1993) Kimlik Bocalaması: Anlamak, Tanımak, Ele Almak, Özmert Ofset, Malatya.

11. DOĞAN, İ. (1996) Sosyoloji: Kavramlar ve Sorunlar, s. 378, Sistem Yayıncılık, İstanbul.
12. DURKHEİM, E. (1994) Sosyolojik Metodun Kuralları (Çev.: Enver Aytekin), s. 111-113, Sosyal Yayınlar, İstanbul.
13. DOLU, O. (2010) Suç Teorileri: Teori, Araştırma ve Uygulamada Kriminoloji, Seçkin Yayıncılık, Ankara: 31.
14. DÖKMEN, Z. (2004) Toplumsal Cinsiyet: Sosyal Psikolojik Açıklamalar, Sistem Yayıncılık, İstanbul.
15. DÖNMEZER, S. (2002) Kriminolojide Suç ve Suçun Niteliği, www.kriminoloji.com
16. DRİEU, D. ve VİVIER, J. (2007) Ergenlikte Ölümcül Tehlikelere Karşı Metaforik Düşünce ve Simgeselleştirebilme Süreçleri (Çev.: Tefrika Tunaboylu İkiz), *Yansıtma Dergisi* 7-8: 150-151.
17. FENICHEL, O. (1974) Nevrozların Psikoanalitik Teorisi (S. Tuncer, Çev.).İzmir: Ege Üniversitesi Matbaası.
18. FREUD, A. (2004) Ben ve Savunma Mekanizmaları (Y. Erim, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
19. GANDER, M.J. ve GARDINER, H.W. (2007) Çocuk ve Ergen Gelişimi (A. Dönmez, H.N. Çelen ve B. Onur, Çev.). İstanbul: İmge Kitabevi.
20. GÖLGE, B. (2005) Cinsel Saldırıda Etkili Faktörler ve Suçlu Profili. İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü Doktora Tezi.
21. JACOBSON, E. (2004) Kendilik ve Nesne Dünyası (S. Yazgan, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.

22. HANCI, H. İ. (1999) Çocuk Suçluluğuna Yol Açan Sosyal Bir Yara “İç Göçler ve Çarpık Kentleşme”, Hekim ve Yaşam, İzmir Tabip Odası Bülteni. Mayıs-Haziran. Sayı: 6. S.: 24-28.
23. İRTİŞ, V. (2008) Birincil ve İkincil Suçlandırmalar Üzerinden Türkiye’de Çocuk ve Genç Ceza Adalet Sistemine Bir Bakış, Toplum Bilim Dergisi 23, Bağlam Yayıncılık, İstanbul.
24. KAYAALP, L. (2006) Ergenlikte Cinsel Kimlik Dalgalanmaları, *Yansıtma Dergisi* 5-6 : 17-24.
25. KENDİ, Ö., BİLGE, Y., AKSOY, Y.M., TUNALI, İ. (1997) Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Ana Bilim Dalına Gönderilen Konvulsiv Bozukluğu Olan Vakalarla Cezai Sorumluluğu Etkileyen Diğer Vakalar Üzerine İstatistiksel Olarak Karşılaştırmalı Bir Araştırma, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Ankara.
26. KULAKSIZOĞLU, A. (2007) Ergenlik Psikolojisi. İstanbul: Remzi Kitabevi.
27. LEMİTRE, S., COUTANCEAU, R. (2006) “Trouble des conduites sexuelles a l’adolescence. Clinique, theorie et dispositif psychotherapique”, Paris, Neuropsychiatrie de l’Enfance et de l’Adolescence, 54: 183-188.
28. MOUSSİ, A. S. (2009) Ergenlik Hastalığına Karşı Dikkatli Bir Kulak (Çev.: Zeren Okçuoğlu), *Yansıtma Dergisi* 11-12 : 199-208.
29. ORAL, G. (1999) Adli Psikiyatri. İçinde: Soysal Z, Çakalır C. İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Yayınları, İstanbul.
30. PARMAN, T. (2008) Ergenlik ya da Merhaba Hüzün, Bağlam Yayıncılık, İstanbul: 20-21.

31. PARMAN, T. (2010) Ergenliğin Yüzleri, Bağlam Yayıncılık, İst.: 74-78.
32. POLAT, O. (2002) Çocuk Suçluluğu, www.kriminoloji.com
33. RICHELLE, J. (2007) Cinsel Tacizde Bulunan Ergenlerin Teşhis ve Tedavisinde Rorschach Testinin Katkısı (Çev.: Tefrika Tunaboylu İkiz), *Yansıtma Dergisi* 7-8 : 91-106.
34. SALDIRIM, M. (1999) Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi Açısından Suça İtilmiş Çocuğun Haklarına Bir Bakış ve Bir Öneri, *Adalet Dergisi*, Ankara.
35. SALDIRIM, M. (2002) Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi Açısından Suça İtilmiş Çocuğun Yargılama Aşamasındaki Hakları, II. Ulusal Çocuk ve Suç Sempozyumu, Ankara.
36. SALINGER, J. D. (1998) Çavdar Tarlasında Çocuklar (Çev.: Coşkun Yerli), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
37. Schwind, H. D. (2005) Yaş ve Cinsiyete Göre Suçluluk (Çev.: Özlem Yenerer Çakmut), Karşılaştırmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi 4, Seçkin Yayıncılık, Ankara: 357-375.
38. SEVÜK, H. Y. (1998) Uluslararası Sözleşmelerdeki İlkeler Açısından Çocuk Suçluluğu İle Mücadelede Kurumsal Yaklaşım, Beta Basım Yayım, İstanbul: 13.
39. ŞEMİN, R. U. (1992) Gençlik Psikolojisi, Remzi Kitabevi, İstanbul: 69
40. ULUĞTEKİN, S. (2004) Çocuk Mahkemeleri ve Sosyal İnceleme Raporları, Türkiye Barolar Birliği, Ankara.

41. ÜNAL, A. (2010) Türkiye’de Suça Sürüklenen Çocuklar “Ceza İnfaz Kurumuna Giren Hükümlü Çocuklara İlişkin Bir Analiz”, *Fasikül Aylık Hukuk Dergisi* 5 : 40.
42. ÜNAL, H. (2008) Neden Çocuklar ve Gençler Suç İşler? Ayırıcı Birleşimler ve Sosyal Kontrol Teorileri, *Toplum Bilim Dergisi* 23, Bağlam Yayıncılık, İstanbul.
43. WİNNİCOTT, D. H. (2007) Oyun ve Gerçeklik (Çev.: Tuncay Birkan), Metis Yayınları, İstanbul: 177.
44. YAVUZER, H. (1992) Çocuk Psikolojisi, Remzi Kitabevi, İstanbul: 282.
45. YAVUZER, H. (1992) Çocuk ve Suç, Remzi Kitabevi, İstanbul: 32-33.
46. YENİSEY, F. (2003) Türk Ceza Kanunu'nun 2001 Tasarısı ve Çocuk, 2. Ulusal Çocuk ve Suç Sempozyumu, Yargı Öncesi ve Yargılama Süreci, Çocuk Mahkemeleri Kanununun Yeniden Ele Alınması 10-13 Nisan 2002 AÜ ATAUM Bildiriler, (Editörler: E. Akyüz, S. Uluğtekin, Y. Baykara Acar ve Ö. Cankurtaran Öntaş), Kuban Matbaası, Ankara. YILMAZ, E. (1992) Hukuk Sözlüğü, Yetkin Hukuku Yayınları, Ankara.
47. YÖRÜKOĞLU, A. (1997) Değişen toplumda aile ve çocuk, Özgür Yayın Dağıtım, İstanbul
48. YÖRÜKOĞLU, A. (1990) Gençlik Çağı “Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunlar”, Özgür Yayın Dağıtım, İstanbul.
49. YÜCEL, M. T. (1965) Amerikan Ceza Hukukunda Cezai Mesuliyet ve Akıl Maluliyeti, *Adalet Dergisi*, Ankara
50. YÜCEL, M. T. (2003) Kriminoloji, Başkent Matbaası, Ankara.

EKLER

Sayın Katılımcı,

Bu ankette, İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, Sosyal Bilimler Anabilim Dalı Yüksek Lisans tez çalışması için “12-15 yaş arası ergenlerin suç davranışına yönelik farkındalık düzeylerinin incelenmesi” konusunun araştırılması amaçlanmıştır. Anket formunda verdiğiniz yanıtlar gizli kalacaktır ve tamamen bilimsel bir amaca yönelik olarak kullanılacaktır. Lütfen soruları boş bırakmadan yanına (X) işareti koyarak yanıtlayınız.

Katkı ve yardımlarınız için teşekkür ederiz.

I. Sosyodemografik Özellikler

Cinsiyet	1. Kadın
	2. Erkek

Yaş	
-----	--

Kaçınıcı Sınıfta Okuyorsunuz?	7. Sınıf
	8. Sınıf
	9. Sınıf

Nüfusa Kayıtlı Olduğunuz Yer Neresidir?

İstanbul'a Göçle Mi Geldiniz?	Evet
	Hayır

Nereden Göç Ettiniz?	
----------------------	--

Ne Zaman Göç Ettiniz?	
-----------------------	--

Kiminle Yaşıyorsunuz?	Anne-Babamla	
	Annemle	
	Babamla	
	Abim ya da Ablamın Yanında	
	Akrabalarımın Yanında	

Kaç Kardeşiniz Var ? (Kendiniz İle Birlikte)	Tek Çocuk	
	2-4	
	5-7	
	8 ve Üzeri	

Evde Kaçınıcı Kardeşiniz?	En Büyük	
	En Küçük	
	Ara Kardeşlerden	

Anne-Baba (Sağ/Ölü) ?	Anne		Baba	
	Sağ		Sağ	
	Ölü		Ölü	

Anne-Baba (Birlikte/Ayrı) ?	Birlikte	
	Ayrı	

Anne ve Babanın Eğitim Durumu Nedir?	Anne		Baba	
	Okuma Yazma Bilmiyor		Okuma Yazma Bilmiyor	
	Okuma Yazma Biliyor		Okuma Yazma Biliyor	
	İlkokul Mezunu		İlkokul Mezunu	
	Ortaokul Mezunu		Ortaokul Mezunu	
	Lise Mezunu		Lise Mezunu	
	Üniversite Mezunu		Üniversite Mezunu	

Ailenizde Herhangi Bir Suç Nedeniyle Ceza Alan yada Hapse Giren Biri Var Mı?	Anne	
	Baba	
	Kardeş	
	Diğer	
	Yok	

Eğer Varsa Nedenini Belirtiniz.	
------------------------------------	--

Daha Önce Herhangi Bir Adli Olaya Karıştınız Mı? Karıştıysanız Nedenini Belirtiniz.	Hiç	
	Bir Kez	
	Birden Fazla	

II.Aşağıda belirtilen durumlar size göre ne kadar suç olarak kabul edilebilir? (Kendinize en uygun olan seçeneğe X işareti koyunuz).

	Suç Değildir	Kesinlikle Suç Değildir
1. Sizce arkadaşlarının görüntülerini internette yayınlama davranışı		
2. Sizce küfür ve hakaret etme davranışı		
3. Sizce kavga etme davranışı		
4. Sizce arkadaşını yaralama davranışı		
5. Sizce öğretmenini yaralama davranışı		
6. Sizce okul eşyalarına zarar verme davranışı		
7. Sizce arkadaşlarının eşyalarına zarar verme davranışı		
8. Sizce öğretmenin eşyalarına zarar verme davranışı		
9. Sizce okulun verdiği belgelerde değişiklik yapma davranışı		
10. Sizce sözle cinsel tacizde bulunma davranışı		
11. Sizce fiili olarak cinsel tacizde bulunma davranışı		
12. Sizce uyuşturucu kullanma davranışı		
13. Sizce uyuşturucu satma ve özendirme davranışı		

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Doğum Tarihi: 01.09.1973

Doğum Yeri: İstanbul

Medeni Hali: Bekar

Bilgisayar Kullanımı: Word, Excel, Outlook

Yabancı Dil: İngilizce (Basic)

Terhis Tarihi: Mart 2001

ÖĞRENİM DURUMU

Yüksek Lisans İstanbul Üniversitesi
Adli Tıp Enstitüsü
Sosyal Bilimler Anabilim Dalı (Tez Aşaması)

Lisans İstanbul Üniversitesi 1996
Eğitim Bilimleri Bölümü
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı

Lise İzmit Yarımca Lisesi 1990

İŞ DENEYİMİ

MEB Esenyurt Rehberlik ve Araştırma Merkezi 2010-... Psikolojik Danışman

Özel Atacan Eğitim Kurumları 2007-2008 Psikolojik Danışman

Agape Danışmanlık Merkezi 2004- 2009 Psikolojik Danışman

Semiha Şakir Vakfı 2005 - 2007 Psikolojik Danışman

TED İstanbul Koleji 2004 - 2005 Psikolojik Danışman

Eyüboğlu Eğitim Kurumları 2001 - 2004 Psikolojik Danışman

Özel Darüşşafaka Lisesi 1998 - 2000 Psikolojik Danışman

Reşat Nuri Güntekin İ.Ö.O. 1997 - 1998 Psikolojik Danışman

Psikiyatr Muzaffer Uyar 1997 - 1998 Psikolojik Danışman

Dilko Dershaneleri 1996 - 1997 Psikolojik Danışman

1 YAYINLANMIŞ MAKALELER

“Çocuklarda Aşık Olur” OZULU Uğur Çocuğum ve Ben, sayı:42, Aralık 2006,
<http://www.agapedanismanlik.com/makaleler.asp?ID=59>

“Yaz Tatili ve Tatillerdeki Asıl Nimetler” OZULU Uğur, Okul Dergisi, sayı:4,
 Temmuz, 2006,
<http://www.agapedanismanlik.com/makaleler.asp?ID=48>

“Çocuklar Boşanma Sürecine Nasıl ve Ne kadar Dahil Edilmeli?” OZULU Uğur
 – CANVER, Meltem (2005).
<http://www.agapedanismanlik.com/makaleler.asp?ID=25>
<http://www.webbek.com/dosyalar/page.asp?id=168>

“Ergenlerde Bilişsel Gelişim” OZULU Uğur Çocuğum ve Ben Dergisi sayı:30,
 Kasım 2005
<http://www.agapedanismanlik.com/makaleler.asp?ID=24>

“Ergenlikte Arkadaşlık” OZULU Uğur Çocuğum ve Ben Dergisi sayı:29,
 Ekim2005
<http://www.agapedanismanlik.com/makaleler.asp?ID=13>

DÜZENLEDİĞİ SUNUMLAR

- Ergenlere yönelik “Ergenlerin Cinsel Sağlık Hakları Projesi” Grup Çalışmaları / Semiha Şakir Vakfı, 2005-2006
- Öğretmenlere yönelik “Sınıf Yönetimi” sunum ve atölye çalışması / Yeni Nesil 2000 Okulları, 2006
- Babalara yönelik “Baba Çocuk İlişisine Bir Yolculuk” konulu sunum / Agape Danışmanlık Merkezi, 2006
- Öğrencilere “Ergenlik Dönemi ve Döngüleri / Cinsel Kimlik Oluşumu” konulu sunum / TED İstanbul Koleji, 2005
- Öğrenci, öğretmen ve velilere “Ergenlik Dönemi ve Özellikleri” konulu sunum / Eyüboğlu Eğitim Kurumları
- Velilere yönelik “Tek Ebeveynli Aileler ve Dinamikleri” konulu sunum / Eyüboğlu Eğitim Kurumları, 2004
- V. Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Sempozyumu “Cinsel Kimlik Oluşumu ve Oluşumda Hatırı Sayılı Etmenler” konulu sunum /ODTÜ Gelişim Okulları
- Velilere yönelik “Eğitimde Anne-Babanın Önemi” konulu seminer/Doğa Koleji, 2009
- İstanbul Devlet İlköğretim Okullarında Görev Yapan Sınıf Öğretmenlerine Yönelik “Evimiz İstanbul” konulu seminerler/TEGV, 2010

KATILDIĞI EĞİTİM – SEMİNERLER

- Tematik Algı Testi Eğitim ve Süpervizyonu (Doç.Dr. Tefrika İkiz)
- Rorschach Testi Eğitim ve Süpervizyonu (Doç.Dr. Tefrika İkiz)
- IX. Psikanaliz Buluşmaları/ Kuşaklararası İleti (İstanbul Psikanaliz Derneği)
- İstanbul Psikanaliz Buluşmaları / Kadınlık (İstanbul Psikanaliz Derneği)
- IX. Ergen Psikiyatrisi Sempozyumu
- VIII. Bahar Sempozyumu
- Gençlik Üzerine Tartışmalar / Sıkıntı (İstanbul Psikanaliz Derneği)
- Gençlik Üzerine Tartışmalar / Şiddetli Gençlik (İstanbul Psikanaliz Derneği)
- Gençlik Üzerine Tartışmalar / Yitik ve Yas (İstanbul Psikanaliz Derneği)
- Psikodrama (IPI)
- Aile ve Evlilik Terapileri Eğitimi (Dr. Murat Dokur)
- Günlük Yaşamın Psikanalizi / Ruhsallığın Oluşumunda Kültürün İşlevi (İstanbul Psikanaliz Derneği)
- Günlük Yaşamın Psikanalizi / Yaşanan Mekan ve Yorumu (İstanbul Psikanaliz Derneği)
- Günlük Yaşamın Psikanalizi / Bir soru/n Olarak Bilindiği ve Dil (İstanbul Psikanaliz Derneği)
- Aile ve Evlilik Terapileri Kongresi I (AETD)
- Aile ve Evlilik Terapileri Kongresi II (AETD)
- Özel Eğitim Süpervizyonu (Uzman Pedagog Tamer Ergin)
- Danışmanlık Becerileri (Ayna Danışma Merkezi)
- İstanbul Psikanaliz Buluşmaları / Sıkıntı (İstanbul Psikanaliz Derneği)
- Deprem Sonrası Travma ve Müdahale (İsrail Çalışma Grubu ve Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği)
- Transaksiyonel Analiz (Füsun Akkoyun)
- Çatışma Çözümleme Becerileri (Ayna Danışma Merkezi)
- Ergenlik Üzerine Tartışmalar / I. Oturum / Gizil Dönem (Talat Parman)
- 4. Rehberlik Servisleri Buluşmaları (Doğu Okulları)
- PDR Servisleri Buluşması (ODTÜ G. V. Okulları)
- Dinamik Psikoterapi (İskender Savaşır)
- “Okul ve Gelenek” / Rehberlik ve Psikolojik Danışma Sempozyumu (İELEV Eğitim Kurumları)
- Depresyon ve Nostalji/Bir Konuk,Bir Kuram/İstanbul Psikanaliz Derneği